

Compilación de iniciativas comunitarias de resiliencia urbana en Sevilla y Barcelona: la sociedad civil frente a los efectos del cambio climático

En los últimos años, la noción de resiliencia urbana ha permeado en las respuestas de las ciudades españolas a los riesgos y efectos del cambio climático, ya sea a través de diversos planes municipales de adaptación y/o mitigación del cambio climático, o bien de políticas públicas más generales como planes de desarrollo o de protección civil. Pero, ¿qué es la resiliencia urbana? El concepto de resiliencia se define académicamente como la capacidad de un sistema de absorber perturbaciones y reorganizarse a la vez que experimenta un cambio para retener la esencia de sus funciones, estructura, identidad y reacciones*. En el contexto urbano, y ante el reto climático, esto se traduce en promover **ciudades capaces de anticipar, afrontar y recuperarse de eventos climáticos extremos, como olas de calor o inundaciones, sin que esto suponga una gran alteración de su funcionalidad.**

A la vez, la **ciudadanía se está organizando para poner en práctica iniciativas de resiliencia urbana**, de forma totalmente autogestionada, o bien en colaboración con instituciones gubernamentales a través de distintas fórmulas de acompañamiento y de co-gestión. Muchas de estas iniciativas comunitarias complementan e incluso llenan vacíos de acción institucional, y a menudo se dirigen a colectivos tradicionalmente olvidados que son más sensibles y vulnerables a los riesgos climáticos, como por ejemplo las personas sin hogar o las familias en riesgo de exclusión social.

Conocer en qué consisten estas iniciativas comunitarias y qué entidades las promueven y colaboran,

Recull d'iniciatives comunitàries de resiliència urbana a Sevilla i Barcelona: la societat civil davant els efectes del canvi climàtic

En els últims anys, la noció de resiliència urbana ha calat en les respostes de les ciutats espanyoles als riscos i efectes del canvi climàtic, ja sigui a través de diversos plans municipals d'adaptació i/o mitigació del canvi climàtic, o bé de polítiques públiques més generals com plans de desenvolupament o de protecció civil. Però, què és la resiliència urbana? El concepte de resiliència es defineix acadèmicament com la capacitat d'un sistema d'absorbir perturbacions i reorganitzar-se alhora que experimenta un canvi per retener l'essència de les seves funcions, estructura, identitat i reaccions*. En el context urbà, i davant el repte climàtic, això es tradueix en promoure **ciutats capaces d'anticipar, afrontar i recuperar-se d'esdeveniments climàtics extrems, com onades de calor o inundacions, sense que això suposi una gran alteració de la seva funcionalitat.**

Alhora, la **ciudadania s'està organitzant per posar en pràctica iniciatives de resiliència urbana**, de forma totalment autogestionada, o bé en col·laboració amb institucions governamentals a través de diferents fórmules d'acompanyament i de co-gestió. Moltes d'aquestes iniciatives comunitàries complementen i fins i tot omplen buits d'acció institucional, i sovint es dirigeixen a col·lectius tradicionalment oblidats que són més sensibles i vulnerables als riscos climàtics, com per exemple les persones sense llar o les famílies en risc d'exclusió social.

Conèixer en què consisteixen aquestes iniciatives comunitàries i quines entitats les promouen i

* Walker, B. Holling, C.S., Carpenter, S.R., Kinzig, A. 2004. Resilience, adaptability and transformability in social-ecological systems. *Ecology and Society* 9(2):5.

así como entender sus motivaciones, dinámicas, líneas de acción y logros es una tarea crucial para promover y apoyar procesos inclusivos que guíen la concepción y desarrollo de estrategias resilientes a los efectos del cambio climático. En un primer esfuerzo para lograr dicho objetivo, este documento **compila acciones, movimientos, estrategias y propuestas de colectivos ciudadanos de las ciudades de Sevilla y Barcelona para lidiar con tres riesgos hidro-climáticos, que se pueden ver amplificadas por el cambio climático: olas de calor, inundaciones y sequías.**

Esta compilación se enmarca en el **proyecto RESCITIES** iniciado en 2019, financiado por la Agencia Estatal de Investigación y liderado por el grupo de investigación TURBA (Laboratorio de Transformaciones Urbanas y Cambio global) de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC). En este proyecto colabora personal investigador de la Universidad de Sevilla (US), la Universidad Pablo Olavide (UPO), la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) y la Universitat Internacional de Catalunya (UIC).

A través de un muestreo de “bola de nieve”, partimos de las iniciativas ya conocidas por el equipo en ambas ciudades para consultar a las entidades promotoras de las mismas e identificar otras. En el caso de Barcelona, cabe mencionar que el Colegio de Ambientólogos de Catalunya (COAMB) nos brindó su apoyo preguntando a sus socios sobre entidades o iniciativas que promovieran la resiliencia en la ciudad. En Sevilla se partió de un catálogo de colectivos realizado por la Asociación El Enjambre Sin Reina. Una vez elaboramos la descripción de las iniciativas, las entidades promotoras recibieron sus textos correspondientes para revisarlos y validarlos. Obtuvimos respuesta en la mayoría de los casos. En algunas ocasiones facilitaron las imágenes que los acompañan y en otras aprobaron las imágenes de nuestra autoría.

Como resultado, presentamos **un total de 53 iniciativas, 26 en Sevilla y 27 en Barcelona**, que agrupamos en cuatro categorías de acuerdo a su naturaleza y objetivos: 1) CLIMA, que engloba movilizaciones y propuestas de carácter político frente a los efectos del cambio climático; 2) VERDE, que abarca desde iniciativas de verde urbano y agroecología hasta la defensa del territorio; 3) NUEVAS CULTURAS, que incluye intervenciones artísticas, publicaciones, proyectos de recuperación de la memoria histórica y actuaciones de sensibilización y divulgación socio-ambiental; 4) AGUA y ENERGÍA, que comprende iniciativas tanto para garantizar el acceso al agua, la energía, y el confort térmico

col·laboren, així com entendre les seves motivacions, dinàmiques, línies d'acció i fites és una tasca crucial per promoure i recolzar processos inclusius que guïïn la concepció i desenvolupament d'estratègies resilents als efectes del canvi climàtic. En un primer esforç per aconseguir aquest objectiu, aquest document **recull accions, moviments, estratègies i propostes de col·lectius ciutadans de les ciutats de Sevilla i Barcelona per fer front a tres riscos hidro-climàtics, que es poden veure amplificats pel canvi climàtic: onades de calor, inundacions i sequeres.**

Aquest recull s'emmarca en el **projecte RESCITIES** iniciat el 2019, finançat per l'Agència Estatal de Recerca i liderat pel grup de recerca TURBA (Laboratori de Transformacions Urbanes i Canvi Global) de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC). En aquest projecte hi col·labora personal investigador de la Universitat de Sevilla (US), la Universitat Pablo Olavide (UPO), la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i la Universitat Internacional de Catalunya (UIC).

A través d'un mostreig de “bola de neu”, vam partir de les iniciatives ja conegudes per l'equip en ambdues ciutats per consultar a les entitats promotores de les mateixes i identificar-ne d'altres. En el cas de Barcelona, cal esmentar que el Col·legi d'Ambientòlegs de Catalunya (COAMB) ens va donar el seu suport preguntant als seus socis sobre entitats o iniciatives que promoguessin la resiliència a la ciutat. A Sevilla es va partir d'un catàleg de col·lectius realitzat per l'Associació El Enjambre Sin Reina. Una vegada elaborada la descripció de les iniciatives, les entitats promotores van rebre els seus textos corresponents per revisar-los i validar-los. Vam obtenir resposta en la majoria dels casos. En algunes ocasions van facilitar les imatges que els acompanyen i en unes altres van aprovar les imatges de la nostra autoria.

Com a resultat, presentem **un total de 53 iniciatives, 26 a Sevilla i 27 a Barcelona**, que agrupem en quatre categories d'acord a la seva naturalesa i objectius: 1) CLIMA, que engloba mobilitzacions i propostes de caràcter polític davant els efectes del canvi climàtic; 2) VERD, que abasta des d'iniciatives de verd urbà i agroecologia fins a la defensa del territori; 3) NOVES CULTURES, que inclou intervencions artístiques, publicacions, projectes de recuperació de la memòria històrica i actuacions de sensibilització i divulgació socio-ambiental; 4) AIGUA i ENERGIA, que comprèn iniciatives tant per garantir l'accés a l'aigua, l'energia, i el confort tèrmic com per monitoritzar

como para monitorear o promover infraestructuras de gestión de los riesgos hidro-climáticos.

La compilación está conformada por fichas que describen cada iniciativa comunitaria indicando la entidad o entidades promotoras, los tipos de iniciativas y el riesgo o riesgos hidro-climáticos a los que hace frente (olas de calor, inundaciones y sequías), así como si existe un papel de instituciones gubernamentales en su gestión.

Esta compilación de iniciativas comunitarias puede que no incluya todas las que existen en la actualidad, dado el dinamismo de los movimientos sociales y al ser este un esfuerzo inicial. Si conoces alguna propuesta que no hayamos incluido, la puedes compartir con nuestro equipo escribiendo un correo a: **turba_in3@uoc.edu**

Edició: Mar Satorras (UOC), Ángela Lara (UOC), Isabel Ruiz-Mallén (UOC)

Contribució: Mar Satorras (UOC), Ángela Lara (UOC), Leandro del Moral (US), Elisa Oteros-Rozas (UVic, UOC), Luis Berraquero-Díaz (UPO), Francesc Baró (UAB), Hug March (UOC), Isabel Ruiz-Mallén (UOC).

Diseño: Ana Varela - www.anavarela.net

Fecha de publicación: Abril 2020

Este documento se ha realizado en el marco del proyecto RESCITIES “La ecología política de la resiliencia urbana a los fenómenos hidro-climáticos en España”, coordinado por la UOC y financiado por la Agencia Estatal de Investigación (PGC2018-100996-AI00(MCIU/AEI/FEDER, UE) y el grupo de investigación TURBA de la UOC.

o promoure infraestructures de gestió dels riscos hidro-climàtics.

El recull està format per fitxes que descriuen cada iniciativa comunitària indicant l'entitat o entitats promotores, els tipus d'iniciatives i el risc o riscos hidro-climàtics als quals fa front (onades de calor, inundacions i sequeres), així com si existeix un paper d'institucions governamentals en la seva gestió.

Aquest recull d'iniciatives comunitàries pot ser que no inclogui totes les que existeixen en l'actualitat, donat el dinamisme dels moviments socials i en ser aquest un esforç inicial. Si coneixes alguna proposta que no haguem inclòs, la pots compartir amb el nostre equip escrivint un correu a: **turba_in3@uoc.edu**

Edició: Mar Satorras (UOC), Ángela Lara (UOC), Isabel Ruiz-Mallén (UOC)

Contribució: Mar Satorras (UOC), Ángela Lara (UOC), Leandro del Moral (US), Elisa Oteros-Rozas (UVic, UOC), Luis Berraquero-Díaz (UPO), Francesc Baró (UAB), Hug March (UOC), Isabel Ruiz-Mallén (UOC).

Diseny: Ana Varela - www.anavarela.net

Data de publicació: Abril 2020

Aquest document s'ha realitzat en el marc del projecte RESCITIES “L'ecologia política de la resiliència urbana als fenòmens hidro-climàtics a Espanya”, coordinat per la UOC i finançat per l'Agència Estatal de Recerca (PGC2018-100996-AI00(MCIU/AEI/FEDER, UE) i el grup de recerca TURBA de la UOC.

Urban
Transformation &
Global
Change
Laboratory

Índex

01

Participación en el PACES de Sevilla

02

Movilización mundial por el clima

03

Acciones por el clima en Sevilla

04

Plan de Acción por el Clima de la Universidad de Sevilla

05

Acciones vecinales por los parques y jardines de Sevilla

06

Defensa del arbolado de Sevilla

07

Torreblanca Verde

08

Reforestaciones del Charco de la Pava, Tablada y la Ladera del Carambolo

09

Custodia del parque y el río Guadaira

10

Defensa del territorio metropolitano

11

Huertos sociales de Sevilla

12

Huerto del Rey Moro

13

Huertos en Isla de Tercia

14

Acciones desde la ecología social

15

Los paseos de Jane's Walk Sevilla

16

El Topo Tabernario

17

Andalucía Resiliente

18

Barrios en transición

19

Amor de barrio

20

Campaña por la bioclimatización de centros escolares

21

Bioclimatiza tu cole

22

Sevilla se moja: Información y sensibilización sobre los Derechos Humanos al Agua y al Saneamiento (DHAS)

23

Campaña "Ni un día más una vivienda sin agua"

24

Mapa digital colaborativo de los conflictos del agua en Andalucía

25

Recursos contra el dragado del Guadalquivir

26

Propuestas para una gestión socioecológica del agua en Andalucía

27

Marxa pel Clima

28

Mobilització g-local pel Clima a Barcelona

29

Incidència en les polítiques d'emergència climàtica a Barcelona

30

Camins verds

31

Enjardinament ciutadà d'escocells

32

Cobertes verdes comunitàries

33

Defensa del verd urbà

34

Defensa de la serra de Collserola

35

Projecte de reforestació i millora de boscos a Collserola

36

Defensa i protecció del Delta del Llobregat

37

Can Masdeu

38

Horts comunitaris de Barcelona

39

Horts urbans i projectes del Pla Buits

40

Horts en terrats i balcons

41

Projecte AgroVallbona

42

Memòria històrica de l'aigua d'Horta-Guinardó

43

Memòria històrica de l'aigua: el Rec Comtal

44

Arquitectura i Sostenibilitat (AuS)

45

Ambientubers

46

Park(ing) Day Barcelona

47

El Dret Humà a l'Aigua en el context d'emergència climàtica

48

Una vida digna per les persones sense llar "facci fred o calor"

49

Cooperativa d'Habitatge La Borda

50

Princesa49: rehabilitació en clau ambiental i comunitària

51

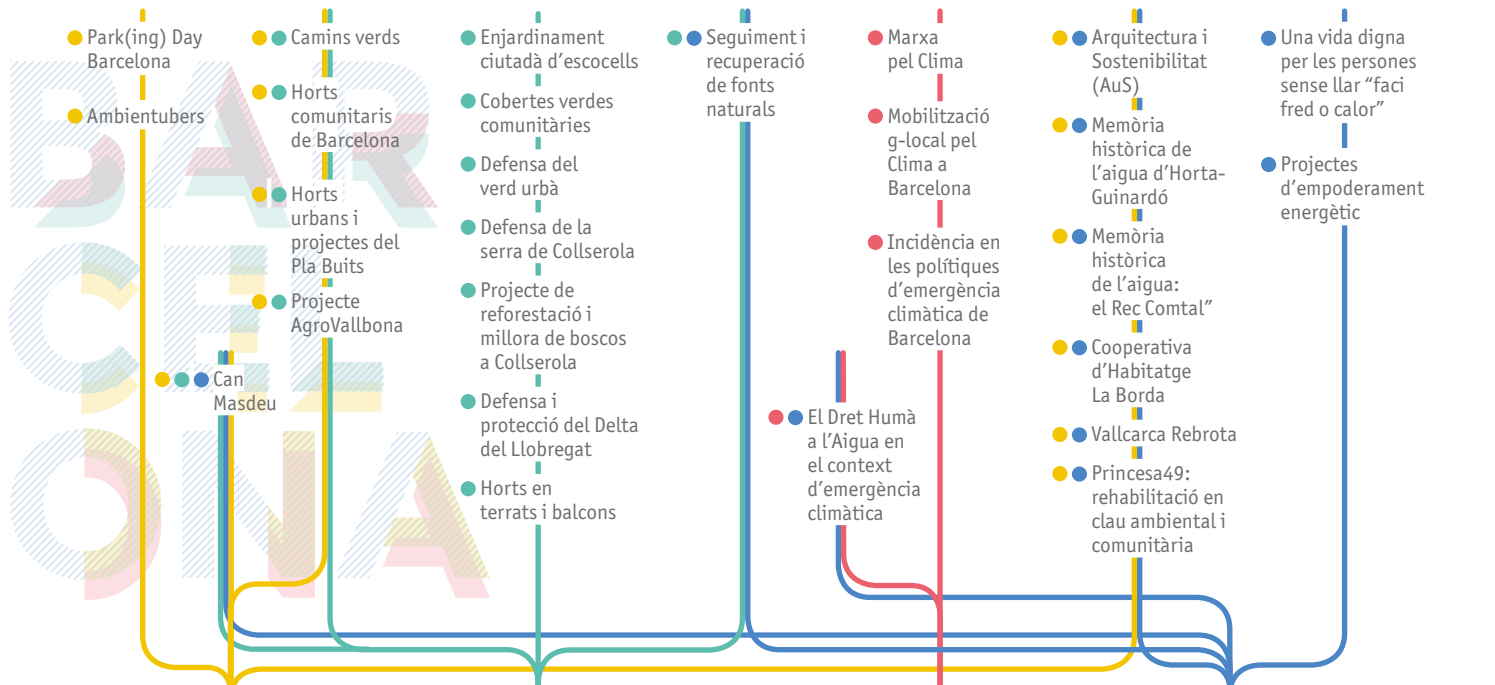
Projectes d'empoderament energètic

52

Vallcarca Rebrotta

53

Seguiment i recuperació de fonts naturals

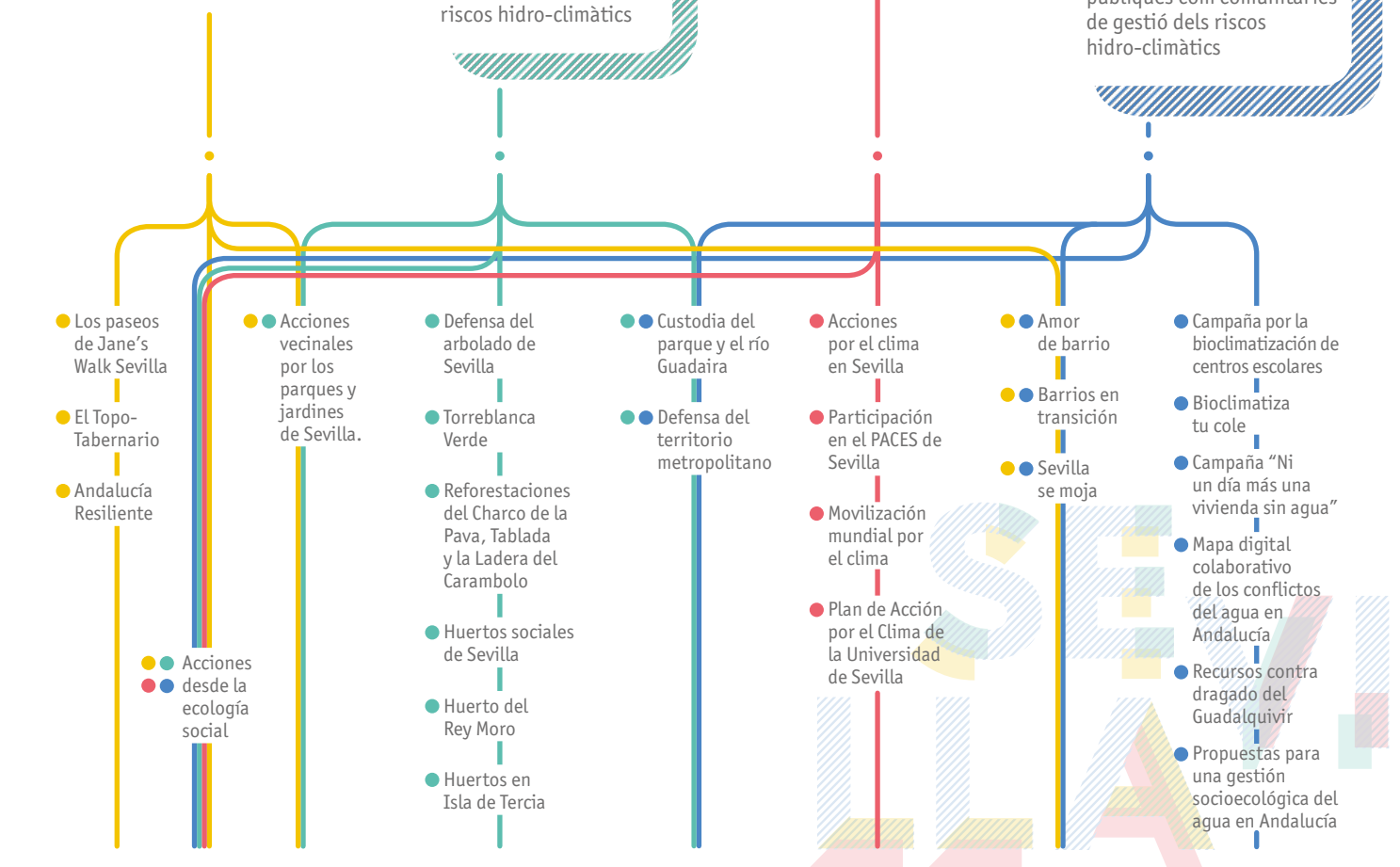

Iniciatives culturals, publicacions, intervencions artístiques, projectes de recuperació de la memòria històrica, actuacions de sensibilització i divulgació que promouen noves cultures per a la resiliència urbana

Iniciatives de verd urbà, agroecologia i defensa del territori que contribueixen a la resiliència front els riscos hidro-climàtics

Manifestacions, vagues i altres mobilitzacions pel clima, així com propostes polítiques i accions de suport per fer front al canvi climàtic

Iniciatives per garantir l'accés a l'aigua, l'energia, i el confort tèrmic a la ciutadania, així com altres que promouen, monitoritzen o incideixen en les infraestructures tant públiques com comunitàries de gestió dels riscos hidro-climàtics

● Acciones desde la ecología social

LILASEVA

15

20

25

Imagen: Movimiento de entidades por el clima.

01

Participación en el PACES de Sevilla

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
Inundación, sequía,
ola de calor

Movimiento de entidades por el clima de Sevilla

Preocupadas por la ausencia de medidas eficaces por parte del Ayuntamiento de Sevilla para luchar contra los efectos de la emergencia climática en la ciudad, una plataforma de unas 40 entidades sociales y profesionales con presencia en la capital decidieron, en la primavera de 2018, colaborar en acciones que sensibilicen y hagan incidencia política al respecto, fomentando la participación real de la sociedad civil en la política municipal.

La conforman colectivos de diversa naturaleza y objetivos: ecologistas, vecinales, profesionales, sindicales, entidades que trabajan con colectivos vulnerables, etc.

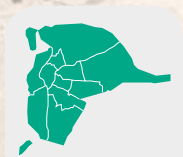
Iniciativa

Se trata de un conjunto de acciones coordinadas que se llevan a cabo en relación con el proceso de redacción y aprobación del Plan de Acción para el Clima y la Energía Sostenible (PACES), además de otras de incidencia política a escala local relacionadas con la Emergencia Climática. Están especialmente centradas en propuestas relacionadas con la movilidad sostenible y el aumento de la masa arbórea de la ciudad, con el fin de mejorar la habitabilidad, la salud y la calidad ambiental de Sevilla en respuesta a la situación de cambio climático. El incremento de la masa arbórea permite, por un lado, un aumento de la superficie de sombra, disminuyendo así la radiación solar y, por tanto, la acumulación de calor, y por otro, los procesos de evapotranspiración de los árboles también contribuyen al descenso de las temperaturas.

Las jornadas de participación ciudadana "Propuestas para una Sevilla habitable" o el debate con los representantes de las candidaturas municipales titulado "Respuestas para una Sevilla habitable" son algunas de las acciones más relevantes.

Imagen: Plataforma 2020 Rebelión por el clima-Sevilla.

02

Mobilización mundial por el clima

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
Inundación, sequía, ola de calor

Web:
<https://2020rebelionporelclima.net>

Fridays For Future Sevilla | Salmorejo Rebelde | 2020 Rebelión por el clima-Sevilla

A raíz de las movilizaciones internacionales por el clima surge en Sevilla Fridays For Future Sevilla, como organización eminentemente estudiantil que se concentra cada viernes frente al Ayuntamiento y convoca algunas huelgas para llamar la atención sobre la emergencia climática, poniendo el foco en las administraciones públicas. Poco después surge Salmorejo Rebelde, un colectivo independiente cuyo principal propósito es la acción directa no violenta y que se establece como nodo local de Extinction Rebellion España. A raíz de la confluencia a nivel europeo y estatal de estos movimientos en 2020 Rebelión por el Clima (By 2020 We Rise Up), se conforma esta plataforma en Sevilla, que funciona como espacio de coordinación donde se agrupa a estos y otros movimientos y personas para la acción política bajo el paraguas de la justicia climática.

Iniciativa

Las movilizaciones por el clima realizadas por esta plataforma de colectivos en Sevilla responden a eventos como la Huelga Mundial por el Clima, las movilizaciones de la semana 20-27 septiembre de 2019, las acciones de desobediencia civil de la semana del 7 de octubre de 2019 en Madrid, donde se realizó una acampada frente al Ministerio de Transición Ecológica, o la Cumbre Social por el Clima del 6-13 de diciembre de 2019. Entre estas acciones destacan la llevada a cabo el 30 de septiembre de 2019, cuando integrantes de la plataforma se encadenaron a la sede de la Presidencia Andaluza con el objetivo de que “se declarara la emergencia climática en todo el país” y se tomaran medidas para evitar la subida de temperaturas, de acuerdo con las predicciones del Panel Intergubernamental de Cambio Climático (IPCC).

ES POSIBLE VIVIR EN LA CIUDAD QUE QU LO MEJOR DEL PASADO Y DEL FUTURO AL PRESENTE. CON CASAS AUTOSUFICIENTES Y CONECTADAS, AZOTEAS VIVAS, ESPACIOS PÚBLICOS CON BUENA SOMBRA. EN UNA S ESTÁ EN NUESTRAS MANOS

¡BIENVENIDO SEA EL IMPULSO!

Imagen: Red Sevilla por el Clima.

03

Acciones por el clima en Sevilla

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
**Inundación, sequía,
ola de calor**

Web:
www.redsevillaporelclima.org

Red de Sevilla por el Clima

La Red de Sevilla por el Clima es una entidad no lucrativa constituida como asociación y nacida en Sevilla en el año 2016 con el convencimiento de la necesidad de diseñar y ejecutar estrategias por el clima en Sevilla.

Iniciativa

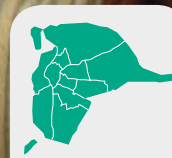
Consiste en un conjunto de acciones de concienciación e información a la ciudadanía y de incidencia política en relación con las problemáticas vinculadas al cambio climático. Entre ellas cabe destacar las alegaciones al Plan de Acción para el Clima y la Energía Sostenible (PACES), donde se exige una más rigurosa evaluación y mayor concreción de las medidas de mitigación y adaptación recogidas en el plan. Destaca a su vez el proyecto "Educación por el clima", de realización de charlas sobre la emergencia climática en centros educativos de primaria, ESO y bachillerato. También lideran una alianza ciudadana para promover la candidatura de Sevilla como Capital Verde Europea, donde se plantean actuaciones en varios campos, como la movilidad sostenible y la naturalización y reverdecimiento urbano.

En general, las acciones defienden un diseño urbano bioclimático que contribuya a regular el microclima de la ciudad y reducir el efecto isla de calor, mejorando la habitabilidad de los espacios públicos, especialmente en verano. También proponen estrategias de mejora de la permeabilidad urbana, que permitan disminuir la escorrentía superficial y por tanto los riesgos de inundación.

Imagen: Luis A. Zambrana.

04

Plan de Acción por el Clima de la Universidad de Sevilla

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
Inundación, sequía, ola de calor

Web:
<http://institucional.us.es/compromiso/index.htm>

Universidad y Compromiso Social

Universidad y Compromiso Social (UCS) nace de un grupo interdisciplinar de en torno a 70 profesores y profesoras de la Universidad de Sevilla que buscan orientar el quehacer universitario hacia la transformación social, política y económica, con el fin de promover un mundo más humano, más justo y más respetuoso con las personas y con el medioambiente. Tras la adhesión de la Universidad de Sevilla a la Carta que Declara el Estado de Emergencia Climática, promovida por la ONU y la EAUC (The Alliance for Sustainability Leadership in Education), se asumen tres compromisos fundamentales: promover la investigación dedicada al cambio climático, ser neutrales en emisiones de dióxido de carbono (CO₂) como muy tarde en 2050 y crear programas de educación ambiental y sostenibilidad dentro de los campus universitarios. UCS decide entonces adoptar esta línea de acción como uno de los objetivos centrales de su trabajo.

Iniciativa

Esta iniciativa se sitúa como continuación de una prolongada trayectoria de trabajo en materia social y medio ambiental en la Universidad de Sevilla, ajustándose a las prioridades que el cambio climático introduce. Tiene como objetivo promover la elaboración, con metodología participativa, de un Plan de Acción frente a la Emergencia Climática que englobe intervenciones físicas y socioeducativas. Algunos de sus ejes fundamentales están relacionados con la evaluación del funcionamiento térmico de los edificios del campus, la implementación de estrategias basadas en la Nueva Cultura del Agua, o un Plan de Infraestructuras Verdes como sumidero de dióxido de carbono (CO₂) que permita la reducción del efecto isla de calor, además de estrategias de educación, investigación y transferencia de conocimiento frente a la emergencia climática y la crisis socio-ecológica.

En paralelo, han iniciado actividades docentes enfocadas a estas cuestiones, como el curso de extensión universitaria "Emergencia Climática: Escenarios Sociales de Futuro".

Imagen: Antonio Laguna (Jane's Walk Sevilla).

05

Acciones vecinales por los parques y jardines de Sevilla

Entidades ciudadanas por los parques y jardines de Sevilla

Conjunto de entidades que, cada una con sus particularidades, tienen por objetivo velar por la conservación y mejora de los parques, jardines, zonas verdes y arbolado viario de la ciudad. Es destacado el papel que cumple la Plataforma de Parques y Jardines de Sevilla, nacida en el año 2010 y en la que se integran un importante número de entidades de la ciudad (vecinales, ecologistas y de defensa del patrimonio principalmente). Otras asociaciones trabajan vinculadas con determinados espacios verdes y barriadas, como son la Asociación de Amigos de los Jardines de la Oliva (1986), la Asociación de Amigos del Parque Amate (2011), la Asociación Verdes del Sur (2012) o las recientemente constituidas Plataforma por la Plaza de San Leandro (2019) y la plataforma que reclama un Pulmón Vecinal en el centro de Sevilla (2019).

Iniciativa

La principal línea de trabajo es la creación de redes vecinales de colaboración para la mejora de los espacios públicos, la protección de la naturaleza urbana, la formación en aspectos ambientales y la fiscalización de la labor de las administraciones en relación con el arbolado urbano. Además de contribuir a la generación de relaciones comunitarias y a la sensibilización y capacitación de la población en aspectos ambientales, favorecen el mantenimiento y buen estado de las áreas verdes de la ciudad.

Los parques y jardines de la ciudad funcionan como reguladores de la temperatura, ya que los procesos de evapotranspiración que se producen en el arbolado contribuyen a mejorar el microclima y a combatir el efecto isla de calor. Por otra parte, se trata de zonas de suelo natural que mejoran la permeabilidad urbana, reduciendo la escorrentía superficial y con ello los riesgos de inundación. Por algunos de estos parques discurren tramos de arroyos históricos de la ciudad, lo cual los convierte en potenciales espacios de laminación en caso de inundaciones.

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
Ola de calor, inundación

Web:
<http://plataformaciudadana-parques-se.blogspot.com/>

Imagen: Plataforma Salva tus Árboles Sevilla.

06

Defensa del arbolado de Sevilla

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
Ola de calor, inundación

Web:
<https://salvatusarbolessevillla.wordpress.com/>

Plataforma salva tus árboles Sevilla

Plataforma ciudadana impulsada por personas y colectivos que ha emergido como respuesta a la intervención que está llevando a cabo el Ayuntamiento de Sevilla sobre los árboles de la ciudad. Surgida a raíz de una importante campaña de tala de arbolado por parte del Ayuntamiento de Sevilla en el verano de 2018, reivindican el papel fundamental de la vegetación urbana y los árboles en la calidad de vida de la ciudadanía.

Iniciativa

La iniciativa conlleva una importante labor de investigación, vigilancia, control y denuncia de la gestión municipal del arbolado urbano, los parques y jardines. En concreto la plataforma denuncia la falta de transparencia y participación, incumplimiento de la normativa municipal, irregularidades en la ejecución y sobre todo malas prácticas como son las podas excesivas y fuera de temporada, alcorques vacíos, sellados, árboles con raíces y troncos asfixiados por cementación de los alcorques, falta de riego y cuidados, especialmente en árboles recién plantados, etc.

Esta iniciativa tiene como reivindicaciones, entre otras, la publicación de información detallada y relevante, cumplimiento del Plan General de Ordenación Urbana en cuanto a ratio de plantación, aprobación de un nuevo Plan de Arbolado Urbano, así como la reorganización y remunicipalización del servicio de mantenimiento de Parques y Jardines.

El arbolado urbano, gracias a la proyección de sombra y a los procesos de evapotranspiración, contribuye a mejorar el microclima y a combatir el efecto isla de calor, además de aumentar la permeabilidad urbana, reduciendo la escorrentía superficial y con ello los riesgos de inundación.

Imagen: Grupo TAR.

07

Torreblanca Verde

Escala: Distrito Este-Alcosa-Torreblanca

Riesgo hidro-climático:
Ola de calor, inundación

Web:
<http://aula.aguapedia.org/course/view.php?id=207>

Grupo TAR - Escuela Politécnica de la Universidad de Sevilla y entidades vecinales del barrio de Torreblanca.

El vecindario del barrio de Torreblanca, apoyado por la asistencia técnica de investigadores del Grupo TAR y su alumnado del curso de Naturalización Urbana de la Escuela Politécnica Superior de la Universidad de Sevilla, ha diseñado conjuntamente las estrategias y propuestas necesarias para naturalizar el barrio a la vez que se abren vías de desarrollo social. Colaboran en la iniciativa diversas entidades y asociaciones del barrio, como el Centro de Adultos, AAVV Torreblanca o el Centro Cívico Torreblanca, así como organismos como la Oficina de Cooperación de la Universidad de Sevilla, el Área de participación ciudadana del Ayuntamiento de Sevilla, la Consejería de Medio Ambiente de la Junta de Andalucía o la Confederación Hidrográfica del Guadalquivir.

Iniciativa

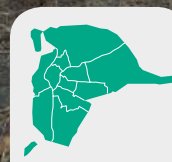
Se trata de una iniciativa de investigación-acción participativa para la autoconstrucción de un "barrio verde" en Torreblanca de Los Caños, en la que el alumnado de la Universidad de Sevilla ha desarrollado diversas propuestas de revegetación y naturalización para la regeneración urbana y mejora ambiental del barrio.

El trabajo ha estado acompañado de múltiples acciones vecinales como los talleres semanales para la implementación de "calles verdes", intervenciones en enclaves como el Jardín de las Acacias o el Jardín del Panadero (este último construido con alumnos de secundaria), la naturalización del estanque en los huertos sociales, la reforestación del Canal de los Presos o los "colegios verdes", y actividades divulgativas como la "Carrera Popular Torreblanca Verde" o el "Concurso de balcones, patios, azoteas y escaparates".

Todas estas acciones de naturalización urbana contribuyen a mejorar el microclima y a reducir el efecto isla de calor, principalmente por la sombra proyectada y los procesos de evapotranspiración de la vegetación. También permiten una mayor permeabilidad urbana que facilita un mejor control de la escorrentía superficial, reduciendo así los riesgos de inundación.

Imagen: Sevilla más verde.

08

Reforestaciones del Charco de la Pava, Tablada y la Ladera del Carambolo

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
Ola de calor, inundación

Web:
<https://sevillamasverde.wordpress.com/>

Sevilla Más Verde

Colectivo nacido con la idea de reverdecer Sevilla y sus alrededores reconvirtiendo espacios degradados en espacios verdes para el disfrute de todos. Entre sus objetivos están recuperar la vegetación autóctona eliminada por la agricultura intensiva y el uso urbanístico desproporcionado, restaurando áreas naturales degradadas; realizar actuaciones de "jardinería rebelde" en espacios abandonados; crear sumideros de dióxido de carbono (CO₂) para combatir el cambio climático; mejorar el paisaje visual; concienciar, sensibilizar y transmitir los conocimientos sobre la vegetación y su importancia para la calidad de vida de los ciudadanos. Colaboran en la iniciativa con la Red ciudadana de Sevilla, Amigos de la Cornisa Este y el Ayuntamiento Sevilla.

Iniciativa

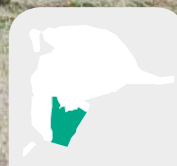
En un contexto de cambio climático, la iniciativa pretende incrementar el verde urbano y metropolitano y adecuar la jardinería urbana hacia una jardinería de especies autóctonas de bajo mantenimiento y bajo consumo de agua. Para ello, se han llevado a cabo diversas acciones de reforestación de espacios degradados en Sevilla y su área metropolitana, destacando la realizada desde 2012 en la ladera de El Carambolo, donde han conseguido parar la degradación de este espacio plantando más de 1.800 árboles en 10 hectáreas de ladera. En 2018 el colectivo ha comenzado a actuar en la zona del Charco de la Pava y Tablada, dentro del término municipal de Sevilla.

Los bosques urbanos y peri-urbanos son reguladores naturales de los ciclos hidrológicos urbanos y del clima local. Entre otros beneficios, estos bosques reducen el riesgo de inundación (disminuyendo la escorrentía superficial y la erosión y mejorando la infiltración de agua), y minimizan los extremos climáticos ligados al calor (enfriando el ambiente urbano a través de la evapotranspiración y la sombra).

La iniciativa se caracteriza por su operatividad y la implementación de sus planteamientos y objetivos.

Imagen: Antonio Laguna (Jane's Walk Sevilla).

Custodia del parque y el río Guadaira

Escala: Distrito Sur,
Bellavista-La Palmera

Riesgo hidro-climático:
Ola de calor, inundación

Web:
<https://plataformaparque-guadaira.wordpress.com/>

Asociación Parque Vivo Guadaira, Plataforma Salvemos el Guadaira

La asociación Parque Vivo Guadaira nace en 2012 durante el proceso de construcción del Parque sobre el antiguo cauce del río Guadaira en el término municipal de Sevilla (actualmente desviado más al sur), con el objetivo de que éste fuera un espacio cuidado y seguro donde aprender, además de un medio y una oportunidad para la dinamización del vecindario. También ligada a la defensa del Río Guadaira, la Plataforma Salvemos el Guadaira, con su núcleo central en Alcalá de Guadaira, tiene una línea de trabajo extendida a la cuenca hidrográfica (Arahal, Viso y Mairena del Alcor, Paradas, Morón de la Frontera).

Iniciativa

El río Guadaira es un elemento fundamental de la red hidrológica del área metropolitana de Sevilla que cumple una importante función de corredor ecológico, además de espacio de convivencia e integración social de barrios vulnerables como el Polígono Sur. La iniciativa dedicada a la custodia del parque y río Guadaira la desarrollan dos entidades. Por un lado, la Asociación Parque Vivo Guadaira tiene una importante actividad de dinamización de su entorno mediante la organización de debates, acciones vecinales y de incidencia institucional. Hace especial hincapié en el papel del parque como espacio de convivencia y punto de encuentro en el que se pueden derribar estigmas, especialmente para los vecinos del Polígono Sur, sector de la ciudad segregado física y socialmente.

Destaca como contribución a la resiliencia hidro-climática el estudio *“Arriba las ramas. Inventario y señalamiento de árboles y alcorques desaparecidos del entorno urbano del parque del Guadaira”* (2019), una investigación de ciencia ciudadana que ahonda en la evolución del arbolado urbano en ese sector de la ciudad.

Por otro lado, la Plataforma Salvemos el Guadaira realiza acciones de movilización y denuncia en relación a las principales problemáticas del río: vertidos al cauce, molinos abandonados, tramos de la ribera intransitables; falta de vigilancia, vertederos, entre otras.

Imagen: ADTA.

10

Defensa del territorio metropolitano

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
Ola de calor, inundación

Web: <https://www.adta.es/>

Asociación por la Defensa del Territorio del Aljarafe de Sevilla (ADTA)

La asociación por la Defensa del Territorio del Aljarafe de Sevilla tiene como finalidad la defensa de los valores territoriales, urbanísticos, culturales, ambientales, etc. del Aljarafe y del área metropolitana de Sevilla, con el fin de conseguir una mejor calidad de vida para las personas que residen en la comarca.

Nació hacia el año 2000 vinculada al proyecto de recuperación del arroyo Riopudío y a la propuesta de Corredor Verde en torno a este cauce. Se trata de una asociación de un número de miembros reducido pero de tendencia creciente, con dos décadas de recorrido ininterrumpido, que destaca por su naturaleza de entidad ciudadana crítica e independiente.

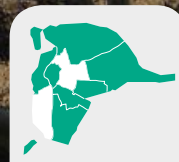
Iniciativa

Consiste en acciones de formación e información, participación institucional, organización de debates, charlas., etc. en relación a la ordenación del territorio y urbanismo, el transporte, el agua, el paisaje, el patrimonio, el medio ambiente y otras cuestiones relacionadas con el territorio del área metropolitana de Sevilla.

ADTA también ha intervenido activamente en planes estatales y autonómicos, como el Estudio Informativo de la Circunvalación SE-40 o el Plan de Ordenación del Territorio de la Aglomeración Urbana de Sevilla, y en toda clase de planes municipales para defender los valores ambientales del territorio y especialmente la preservación de los ecosistemas fluviales del área metropolitana de Sevilla. La conservación de la red hidrológica resulta esencial en la prevención de las inundaciones, así como la presencia de masas de agua y espacios naturalizados permite la reducción del efecto isla de calor.

Imagen: Raúl Punte Asuero.

11

Huertos sociales de Sevilla

Escala: **Distritos Norte, Triana, Casco Antiguo, Este-Alcosa-Torreblanca, Cerro-Amate, Sur y Bellavista-La Palmera**

Cogestión: **Ayuntamiento de Sevilla**

Riesgo hidro-climático: **Inundación, sequía, ola de calor**

Asociaciones de hortelanos de los diferentes huertos urbanos

Conjunto de entidades vecinales que han impulsado y gestionado la actividad de las huertas urbanas de la ciudad de Sevilla hasta el 2016, momento en que se pasa a un modelo de co-gestión con el Ayuntamiento de Sevilla. A raíz de este cambio se han ido creando asociaciones de hortelanos nacidas expresamente para gestionar los huertos.

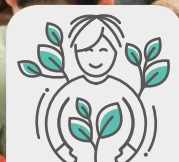
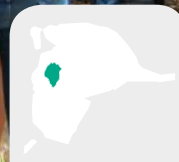
Iniciativa

Desde que en 1983 los vecinos del barrio de Miraflores ocuparan unos terrenos baldíos cuyo destino era una zona verde y decidieran iniciar un proyecto de huertos urbanos, son muchas las iniciativas ciudadanas que han surgido para poner en marcha proyectos similares en diferentes barrios de la ciudad, como Parque Alcosa, Torreblanca o San Jerónimo, promulgando el enfoque del derecho a la ciudad y la lucha ciudadana por la ocupación de estos espacios para uso y disfrute del vecindario. Hasta que el Ayuntamiento asumió la dinamización de los huertos a través de la contratación de una empresa externa, eran principalmente las entidades vecinales las que gestionaban y dinamizaban los huertos, además de llevar a cabo otras acciones relacionadas con la conservación del patrimonio o la mejora ambiental de la ciudad y el barrio, contando para ello con subvenciones municipales. Actualmente estas asociaciones centran su actividad en otras cuestiones relacionadas con el medio ambiente o el patrimonio.

Hay que señalar que estas iniciativas han dado la oportunidad a cientos de personas de convertirse en "agricultores urbanos" y a la realización de programas de huertos escolares que han iniciado a miles de niñas y niños en estas prácticas, promoviendo la conformación de comunidad y de conciencia socio-ecológica en relación a la gestión de los recursos como el agua. Además, el impulso vecinal de estos huertos ha promovido y/o consolidado la creación de los principales parques de la ciudad. La conservación como espacio naturalizado de estas grandes áreas urbanas contribuye a regular la temperatura y a mejorar el microclima, reduciendo el efecto isla de calor, además de generar una mayor permeabilidad urbana que facilita un mejor control de la escorrentía superficial y por tanto reduce los riesgos de inundación.

Imagen: Antonio Laguna (Jane's Walk Sevilla)

12

Huerto del Rey Moro

Escala: Distrito Casco Antiguo

Riesgo hidro-climático:
Inundación, sequía, ola de calor

Web:
<http://www.huertodelreymoro.org/>

Asamblea del Huerto del Rey Moro

La asamblea del Huerto del Rey Moro es un colectivo autogestionado que se encarga de la gestión de este huerto y sus actividades, un espacio verde situado en el casco histórico de Sevilla, con una extensión es de unos 3.500 metros cuadrados, que fue ocupado y recuperado por el vecindario del abandono administrativo en 2004. Recibe su nombre por la Casa del Rey Moro, declarada Bien de Interés Cultural en 2001.

Iniciativa

El Huerto se entiende como un espacio por y para el disfrute y el esparcimiento de los vecinos y vecinas del barrio de San Luis, donde la agricultura urbana actúa como elemento aglutinante de personas, ideas, aprendizajes y convivencia, siendo un pulmón verde que beneficia a la salud del vecindario y a la cohesión social. También funciona como espacio infantil y de esparcimiento, donde se suelen celebrar actividades de asociaciones y colectivos sin ánimo de lucro y cumpleaños infantiles. Cuenta con una serie de huertos vecinales, además de un bancal experimental en permacultura y un bancal comunal. También cuenta con un gran espacio para el esparcimiento y juegos infantiles. Se reivindica como “el mayor espacio público del Casco Histórico de Sevilla no urbanizado ni mercantilizado” donde se desarrollan actividades medioambientales, comidas populares, un cine de verano, actuaciones musicales, teatrales y muchas otras propuestas que se dinamizan desde la asamblea del Huerto del Rey Moro.

Esta iniciativa ha permitido la conservación como espacio naturalizado de un suelo destinado a ser edificado, contribuyendo así a regular la temperatura y mejorar el microclima de la ciudad, paliando el efecto isla de calor, además de generar una mayor permeabilidad urbana que facilita un mejor control de la escorrentía superficial y por tanto reduce los riesgos de inundación. Este espacio favorece también la conformación de comunidad y de conciencia en relación al uso del agua y la producción de agricultura ecológica.

Imagen: Fundación Humana.

13

Huertos en Isla de Tercia

Huertos en Isla de Tercia

La Asociación Agroecología Isla de Tercia desarrolla este proyecto cooperativo manteniendo una parte de la huerta y gestionando el resto a través de un convenio con la Fundación Humana mediante el Programa 3C Cultivemos el Clima y la Comunidad de Isla de Tercia-Sevilla, un programa de agricultura social y urbana cuyo objetivo es impulsar un modelo de agricultura sostenible en entornos urbanos a través de un proyecto de producción de productos hortícolas desde un manejo agroecológico.

Escala: Distrito Norte

Riesgo hidro-climático:
**Inundación, sequía,
ola de calor**

Web:
<https://agroecologiaislade-tercia.wordpress.com/>

Iniciativa

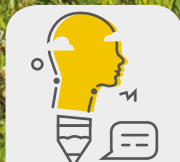
Este proyecto de huertos se sitúa en la Isla de Tercia, un enclave natural limitado por el río Guadalquivir al oeste y por el canal del Tamarguillo al sur, siendo un espacio inundable de especial interés paisajístico y natural con una amplia diversidad de especies vegetales de ribera que sirve como refugio a una gran variedad de especies animales. Los usuarios de los huertos tienen perfiles muy diversos. Algunos pertenecen a las Áreas de Mayores y de Juventud e Infancia de Cruz Roja Española, otros al Grupo de Trabajo de Huertos de la Facultad de Ciencias de la Educación de la Universidad de Sevilla y del colectivo de migrantes y refugiados a través de la asociación ACCEM.

Entre los objetivos del proyecto se encuentra concienciar sobre las consecuencias del cambio climático y la responsabilidad de la ciudadanía al respecto, además de generar vínculos sociales con la agricultura ecológica. De este modo, se pretende generar un mejor conocimiento sobre el uso de los recursos, especialmente el agua y el suelo. La existencia de estas grandes superficies de huertas cercanas a la ciudad contribuye a regular la temperatura y a mejorar el microclima, reduciendo el efecto isla de calor, generándose una mayor permeabilidad urbana que facilita un mejor control de la escorrentía superficial y por tanto reduciendo los riesgos de inundación.

Imagen: Ecologistas en Acción.

Acciones desde la ecología social

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
**Inundación, sequía,
ola de calor**

Web:
<http://www.ecologistasenaccion.org/federaciones/andalucia/sevilla/>

Ecologistas en Acción

El grupo local de la federación de entidades Ecologistas en Acción se funda en Sevilla en 1998 desde la convergencia de grupos y activistas locales provenientes de AEDENAT (Asociación Ecológica en Defensa de la Naturaleza), de la CEPA (Confederación Ecopacifista de Andalucía) junto a otros activistas medioambientales. Desde entonces desarrolla diversos proyectos de sensibilización, acción política e institucional desde la perspectiva de la ecología social. La sede de la asociación se encuentra en el Centro de Ecología Social "Germinal", donde se desarrollan programas de educación socio ambiental, huertos urbanos, entre otros.

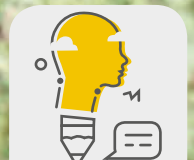
Iniciativa

Consiste en un conjunto de acciones de sensibilización y capacitación de la población en relación al cambio climático entre las que destacan la organización anual del Curso de Ecología Social, incorporando una visión sistémica y compleja sobre la crisis sistémica, sus causas y consecuencias, así como una sesión específica sobre decrecimiento y resiliencia local. También la campaña de Reforestación de la Isla de Tercia, que pretende la implantación de 1 árbol por sevillano en 10 años para contribuir a la mejorar la calidad ambiental de Sevilla y la mitigación del cambio climático. Así mismo se dinamiza el espacio agroecológico de San Jerónimo y se realiza una importante labor de seguimiento y denuncia de problemáticas ambientales, como la defensa de las vías pecuarias, los procesos de expansión urbanística o el Informe Anual sobre la Depuración de Aguas Residuales en Andalucía, realizado por la Federación Andaluza.

Por otro lado, la iniciativa también engloba acciones de denuncia frente a los medios de comunicación y por vías legales de actuaciones que se entiende pueden resultar lesivas desde un punto de vista socio-ecológico, como por ejemplo la campaña contra la proliferación de grandes superficies comerciales. Se pretende así, entre otras cosas, garantizar la conservación de los servicios ecosistémicos del territorio, entre ellos la regulación de los ciclos naturales del agua y el clima.

Imagen: Jane's Walk Sevilla.

15

Los paseos de Jane's Walk Sevilla

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
Inundación, sequía, ola de calor

Web:
<http://www.janeswalksevilla.com/>

Jane's Walk Sevilla

Jane's walk Sevilla es un colectivo que parte de la idea de que personas, que no se conocen necesariamente, paseen juntas por la ciudad con la excusa de conmemorar la labor de la pensadora urbana Jane Jacobs, dando lugar a una suerte de conversaciones caminadas que inauguran un espacio para debatir sin prejuicios entre todos y todas los problemas y oportunidades que presenta la ciudad en la que vivimos. Surgido inicialmente en Toronto en 2007, Jane's Walk es un festival realizado en el mes de mayo en cientos de ciudades todo el mundo.

Iniciativa

Durante años de trabajo comunitario, la iniciativa ha generado un archivo vivo donde se superponen relatos, historias silenciadas y anécdotas que recuperan la memoria no oficial de la ciudad a través de los paseos. En estos archivos se señalan lugares clave, se visibilizan alternativas a las prácticas urbanas normalizadas y se les pone cara a sus artífices, dando forma a una guía para encontrar posibles interlocutores en las derivas por la ciudad de Sevilla.

Entre los paseos realizados, se han celebrado algunos vinculados directamente con los riesgos hidro-climáticos o los elementos clave para la construcción de la resiliencia urbana a estos riesgos. Ejemplo de ello son los titulados "Descubriendo el efecto sanador de los árboles"; "Miraflores, la lucha vecinal por un parque con historia"; "La dimensión metropolitana del sistema de espacios libres"; "Callejón del agua"; "La dársena del Guadalquivir"; "El antiguo cauce del río Guadaira" o "Puerto, río y ciudad. Un trío mal avenida", este último teniendo precisamente como hilo conductor las marcas de las numerosas avenidas que ha padecido Sevilla a lo largo de su historia.

Los paseos favorecen un mejor conocimiento de la realidad urbana, especialmente en relación a elementos sobre los que se materializa la resiliencia a riesgos hidro-climáticos, como son las infraestructuras, el patrimonio, las transformaciones hidráulicas de la ciudad o el verde urbano.

Imagen: Pedro Peinado.

16

El Topo Tabernario

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
**Inundación, sequía,
ola de calor**

Web:
<http://eltopo.org/>

Asociación El Topo Tabernario – Ecotono SCA

La asociación El Topo Tabernario es una asamblea que promueve el periódico bimestral del mismo nombre desde 2013, y en la que participan personas que son miembros del consejo de redacción, que lo ilustran, maquetan y revisan, además del equipo de coordinación, apoyados por Ecotono SCA. Ecotono es una cooperativa nacida en el año 2002 cuya actividad se focaliza en el marco de la Educación, Participación y Comunicación para la Sostenibilidad, especialmente en proporcionar herramientas de interpretación de la realidad que permitan integrar criterios de sostenibilidad en la toma de decisiones sobre la vida cotidiana.

Iniciativa

El periódico El Topo Tabernario cuenta con edición digital y una tirada en papel de 1000 ejemplares de libre distribución. Desde una perspectiva anticapitalista, libertaria, feminista, decrecentista, ecologista y antimilitarista, este periódico pretende aportar información complementaria o diferente a la que se ofrece desde los medios de comunicación convencional, dando voz en estas cuestiones a colectivos y personas que a menudo están invisibilizadas o silenciadas. Entre sus objetivos está dar difusión a información generada desde la perspectiva de la ecología política y el ecofeminismo. Tiene una sección titulada «¿Sostenibili-qué?» donde se desarrollan contenidos relacionados con la sostenibilidad fuerte, presentando análisis sobre los costes socioecológicos del desarrollismo capitalista, el productivismo extractivista, la justicia climática, la economía «verde» o la nueva cultura del agua, además de fortalecer la comprensión de la interdependencia extrema en el eje campo-ciudad, rural-urbano. En su artículo «Resiliencia en el abismo de los límites», publicado en diciembre de 2017, plantean como salida a la situación de colapso civilizatorio, climático, ecológico, económico y sistémico, la construcción de un relato para las mayorías sociales basado en la perspectiva del decrecimiento, la transición, el buen vivir, la resiliencia local y la vía de la simplicidad. En septiembre de 2019 lanzaron un número monográfico sobre la emergencia climática en colaboración con el movimiento de Rebelión por el Clima.

ANDALUCÍA RESILIENTE

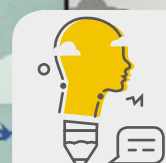
CUIDANDO DE LA TIERRA Y SUS GENTES

Imagen: Anna Elías.

ANDALUCÍA RESILIENTE

CUIDANDO DE LA TIERRA Y SUS GENTES

17

Andalucía Resiliente

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
Inundación, sequía,
ola de calor

Web:
<http://www.andaluciaresiliente.net/>

Solidaridad Internacional Andalucía

Solidaridad Internacional Andalucía es una organización social que trabaja en la búsqueda y consecución de un mundo más justo y solidario. Fue creada en 1996 como organización social sin ánimo de lucro, y, más allá de los procesos de Cooperación y Ayuda Humanitaria, entre sus objetivos se encuentra la creación de una ciudadanía crítica.

Para la campaña Andalucía Resiliente en Sevilla, Solidaridad Internacional Andalucía cuenta con la colaboración de otras entidades como Educa Libre Sevilla, Economistas Sin Fronteras, MAD África, Ecologistas en Acción, el Foro por otra escuela, el Sindicato de Periodistas de Andalucía, La Ortiga, el Mercado Social de Sevilla o REAS Andalucía.

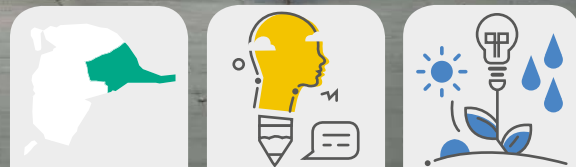
Iniciativa

Andalucía Resiliente es una campaña de sensibilización social y movilización ciudadana promovida por Solidaridad Internacional Andalucía para crear conciencia acerca del actual proceso de colapso de nuestra civilización industrial e impulsar redes ciudadanas por la resiliencia local y la justicia global en Andalucía, movilizándolo a la ciudadanía hacia la construcción de la resiliencia de sus territorios y poblaciones con criterios de justicia social y ecológica global. Andalucía Resiliente pretende hacer de la crisis civilizatoria una oportunidad para transitar hacia nuevas formas de organización en equilibrio con los límites ecológicos del planeta y el bien común.

En Sevilla, entre otras actividades, se celebró el encuentro *Sevilla Resiliente. Cuidando de la tierra y sus gentes*, en noviembre de 2017.

Imagen: Paulo Ramalho.

18

Barrios en transición

Escala: Distrito Este-Alcosa-Torreblanca

Riesgo hidro-climático:
Inundación, sequía,
ola de calor

Web:
https://www.aopandalucia.es/inetfiles/agencia_innovacion_estructura/1642014111810.pdf

ADICI HUM-810

El grupo de investigación ADICI HUM-810 de la Universidad de Sevilla, especializado en Gestión Social del Hábitat, lidera esta iniciativa en colaboración con la Federación de Entidades de Alcosa (FEA) y con financiación de la Junta de Andalucía.

Iniciativa

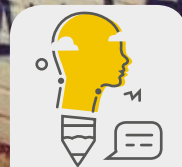
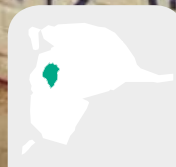
Se trata de un proyecto de investigación-acción participativa enmarcado en el Derecho a la Ciudad y el Movimiento de Ciudades en Transición, en el que se encuadran iniciativas institucionales y ciudadanas vinculadas a la idea de comunidades, ciudades, pueblos, barrios o bosques en transición hacia un modelo de civilización post-carbono. El objetivo central es incrementar la capacidad de resiliencia de las comunidades para hacer frente a situaciones críticas. Por ello, toda su estrategia toma como punto de partida el fortalecimiento de las comunidades, favoreciendo vínculos, creando redes de ayuda mutua y de intercambio no mercantil de bienes y servicios.

Plantea un “mapa de ruta” para un futuro sostenible de la ciudad a través de una serie de adaptaciones en los ámbitos de la producción y gestión de la energía, el agua, la salud, la educación, la economía y la agricultura dirigidas a incrementar la autonomía y reducir las emisiones. Para ello, se propone investigar sobre la capacidad de acciones de pequeña escala y alcance inmediato, interrelacionadas, para generar “procesos de círculos virtuosos”, según argumenta la misma entidad, que permitan avanzar hacia barrios más habitables, más cohesionados, más vivos, más participativos, con comunidades más fuertes que emprendan medidas para mejorar sus barrios reduciendo su huella de carbono al tiempo que desarrollan la economía de barrio y fortalecen la comunidad.

El proyecto desarrolló como estudio de caso el barrio de Alcosa en Sevilla, donde se trabajó sobre siete ejes estructurales relacionados con la gestión colectiva de la rehabilitación de las viviendas, del espacio público, la accesibilidad y movilidad, la soberanía energética, ambiental, financiera y alimentaria, y la educación socioambiental.

Imagen: Amor de barrio.

19

Amor de barrio

Escala: **Distrito Casco Antiguo**

Riesgo hidro-climático:
**Inundación, sequía,
ola de calor**

Web:
<http://amordebarrio.net/>

La Transicionera y Santa Cleta

La Transicionera es una asociación cuyo fin es promover procesos de empoderamiento económico y social que faciliten a las organizaciones, comunidades e instituciones la puesta en práctica de modelos sociales y medioambientales más justos. Santa Cleta es una cooperativa de interés social sin ánimo de lucro dedicada a la promoción de la bicicleta como transporte urbano, como herramienta de empoderamiento ciudadano, responsabilidad ecológica y como símbolo de cambio social. Colaboran con otras entidades en esta iniciativa, como CEIP Huerta Santa Marina, Solidaridad Internacional Andalucía, EMA RTV, Mercado Social de Sevilla, SOM Energia, Cotidiana SCA, Red de moneda social PUMA, y cuentan con el financiado por el Fondo Andaluz de Municipios para la Solidaridad Internacional (FAMSI).

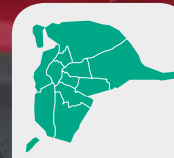
Iniciativa

El proyecto “Amor de Barrio” nace en 2019 de un grupo de personas de San Julián, San Gil y Feria que quieren hacer de su barrio un mejor lugar para vivir; más humano y sostenible. Se estructura en cuatro áreas temáticas: economía y comercio local, medioambiente, movilidad y energía, educación y cultura, y espacios públicos, vivienda y turismo. Plantea la construcción de estrategias, acciones y nuevos relatos desde perspectivas innovadoras como el Movimiento de Transición, Decrecimiento, Ecofeminismo, Buen Vivir, etc.

El proyecto se desarrolla a través de una serie de sesiones de trabajo con distintos actores del barrio donde se va construyendo una visión común de este barrio en transición, además de otras actividades como fiestas vecinales, un concurso de videos cortos o las sesiones formativas. Destacan entre estas últimas la titulada “Los barrios ante la crisis ecosocial: la vecindad en tiempos de emergencia”, donde se ha analizado qué conflictos está generando el modelo de barrio/ciudad vinculado a la expansión del capital y, sobre todo, cómo resistir y tratar de revertir este proceso con el fin de cultivar barrios, pueblos, ciudades y un planeta más justo y habitable.

Imagen: Raúl López Lara.

20

Campaña por la bioclimatización de centros escolares

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
Ola de calor

Web:
<https://www.facebook.com/escuelasdecalor/>

AMPAS de Sevilla-Escuela de Calor

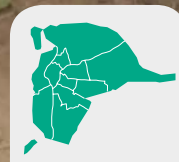
Lideran este movimiento unas 200 Asociaciones de Madres y Padres (AMPAS) de la escuela pública de Sevilla y Provincia de Centros de Educación Infantil y Primaria e Institutos de Educación Secundaria, que luchan por la adecuación bioclimática de los centros docentes públicos.

Iniciativa

Nace en junio de 2017 en el contexto de una ola de calor que obligó a anticipar la finalización del periodo escolar en Andalucía por las altas temperaturas en las aulas. Las AMPAS están impulsando una propuesta de climatización sostenible para todos los centros educativos públicos, exigiendo a la Administración Educativa de Andalucía el respeto de los derechos de los alumnos y alumnas a estudiar en un medio ambiente adecuado. Plantean la elaboración de un Plan de Bioclimatización Sostenible para todos los centros públicos, que combine medidas arquitectónicas, zonas verdes, bioclimatización, energías renovables, zonas de sombra y ventilación. También promovieron una Proposición de Ley para la mejora de las condiciones térmicas y ambientales de los centros educativos públicos andaluces mediante técnicas bioclimáticas y energías renovables, que inicialmente consiguió apoyo mayoritario en el Parlamento Andaluz, pero cuyas modificaciones en el trámite parlamentario ha suscitado el rechazo de este colectivo. Actualmente la ley sigue tramitándose.

Imagen: Cotidiana SCA.

21

Bioclimatiza tu cole

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
Ola de calor

Web:
<http://cotidiana.coop/pro-ject/bioclimatiza-tu-cole>

Cotidiana SCA

Cotidiana es una cooperativa de mujeres arquitectas cuyo objetivo es la transformación eco-social en la manera de concebir los espacios habitados. Plantean los procesos arquitectónicos y urbanos desde su sostenibilidad global mediante procesos inclusivos y participativos, propiciando la flexibilidad de los espacios, minimizando el impacto ambiental, la huella ecológica y maximizando los cuidados. Cuentan para la realización de este proyecto piloto con la financiación de la Unión Europea en el marco del programa DEAR NoPlanetB a través del Fondo Andaluz de Municipios para la Solidaridad Internacional (FAMSI).

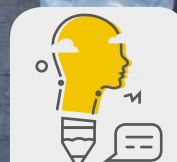
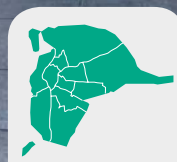
Iniciativa

Surge en respuesta a la problemática de los centros escolares andaluces, que se encuentran en una situación crítica frente al aumento de las temperaturas, uno de los efectos del cambio climático. Las comunidades educativas están expuestas a temperaturas excesivamente elevadas en las aulas, produciéndose evacuaciones de clases, problemas de concentración y malestar en general. La iniciativa pretende dar a conocer a las comunidades educativas la arquitectura bioclimática en toda su complejidad, demostrando sus beneficios ambientales, y cómo un diseño científico supone una alternativa real y contrastada a soluciones que, como el aire acondicionado, contaminan e inciden negativamente en el clima. Así mismo, pone en valor el potencial de los centros educativos como posibles mitigadores del efecto isla de calor urbana. Se pretende además unir en los procesos arquitectónicos y urbanos, el diseño bioclimático y medioambiental y la participación social, mediante el empleo de herramientas muy específicas fruto de investigaciones académicas desarrolladas.

El proyecto piloto se ha desarrollado durante 2019 en un CEIP en Sevilla para lo cual se ha elaborado una guía de soluciones bioclimáticas personalizada, mediante talleres participativos con el alumnado, y actividades de difusión y sensibilización. Durante el año 2020 se extenderá el análisis a otros centros escolares. La propuesta de ampliación a otros centros ha sido ganadora de dos premios del Germinador Social (Som Energía y Coop57).

Imagen: ONGAWA.

22

Sevilla se moja: Información y sensibilización sobre los Derechos Humanos al Agua y al Saneamiento (DHAS)

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
Ola de calor, sequía

Web:
<https://sevillasemoja.wordpress.com/>

ONGAWA

ONGAWA es una asociación cuyo fin es poner la tecnología al servicio del desarrollo humano para construir una sociedad más justa y solidaria entendiendo la pobreza como una vulneración de los derechos humanos y situando a estos en el corazón de nuestro modelo de intervención. Trabajan especialmente en los Derechos Humanos al Agua y al Saneamiento (DHAS), y lo hacen desde su especialización sectorial, a través de la provisión de servicios, el fortalecimiento de capacidades, la incidencia y mejora de políticas públicas y el refuerzo de una sociedad civil crítica y activa en todos los países en los que trabajan.

Iniciativa

El objetivo de la actividad “Sevilla se moja” ha sido promover la sensibilización y la participación a favor de los Derechos Humanos al Agua y al Saneamiento (DHAS) entre personas con inquietudes en cooperación internacional, así como la participación social y el desarrollo sostenible de la ciudad de Sevilla, para fortalecer sus capacidades de actuar como agentes de cambio. Se pretende con ello concienciar sobre las implicaciones del DHAS y sus consecuencias sobre otros derechos como la salud, la educación, o la equidad de género, además de generar un mejor conocimiento sobre del funcionamiento del ciclo urbano del agua en Sevilla. La organización continúa trabajando en esta línea, en colaboración entre otros con el Relator de Naciones Unidas para el DHAS, Leo Heller, con quien organizaron en septiembre de 2019 la jornada internacional “El derecho humano al agua, un reto local y global”. Un adecuado acceso al agua y el saneamiento resultan imprescindibles para una vida digna, especialmente a la hora de enfrentar situaciones de riesgo como olas de calor o sequías. En una ciudad con largos periodos de altas temperaturas, el acceso al agua es fundamental para combatir los efectos de las olas de calor, especialmente en colectivos vulnerables que ven dificultado este acceso, como las personas sin hogar.

Imagen: Ni un día más una vivienda sin agua.

23

Campaña “Ni un día más una vivienda sin agua”

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
Ola de calor, sequía

Web:
<https://www.facebook.com/niundiamaunaviviendasinagua/>

Personas afectadas, Participa Sevilla, IULV-CA, RANCA, Plataforma de Afectados por la Hipoteca, Puntos de Información de Vivienda 15M.

Plataforma social nacida en el año 2015 a partir de un grupo de personas que estaban viendo limitado su acceso a los Derechos Humanos al Agua y el Saneamiento (DHAS), y que fueron apoyadas en sus reivindicaciones por organizaciones como la Red Andaluza de la Nueva Cultura del Agua, la Plataforma de Afectados por las Hipotecas o los Puntos de Información, Vivienda y Encuentro (PIVEs), así como por los grupos municipales en el Ayuntamiento de Sevilla de Participa Sevilla e IULV-CA.

Iniciativa

La campaña “Ni un día más una vivienda sin agua” se realizó en 2015. Reivindicaba la modificación del Reglamento de la empresa pública de aguas, EMASESA, para incorporar la prohibición del corte del suministro de aguas por motivos económicos, así como habilitar procedimientos para la contratación del servicio por parte de personas con tenencia en precario de su vivienda. Tras un año de acciones públicas y de incidencia institucional, se consiguió que la empresa modificara su normativa incorporando el DHAS. No obstante, aún resta que exista una información adecuada a la ciudadanía al respecto de los mecanismos para hacerlo efectivo. Este es el significado más destacado de esta experiencia: la resolución o atenuación del problema a través de una modificación de normativa local, como resultado de una intensa, concentrada en el tiempo y bien organizada movilización en un tema muy sensible. Un adecuado acceso al agua y el saneamiento resultan imprescindibles para una vida digna, especialmente a la hora de enfrentar situaciones de riesgo como olas de calor o sequías. En una ciudad con largos periodos de altas temperaturas, el acceso al agua es fundamental para combatir los efectos de las olas de calor.

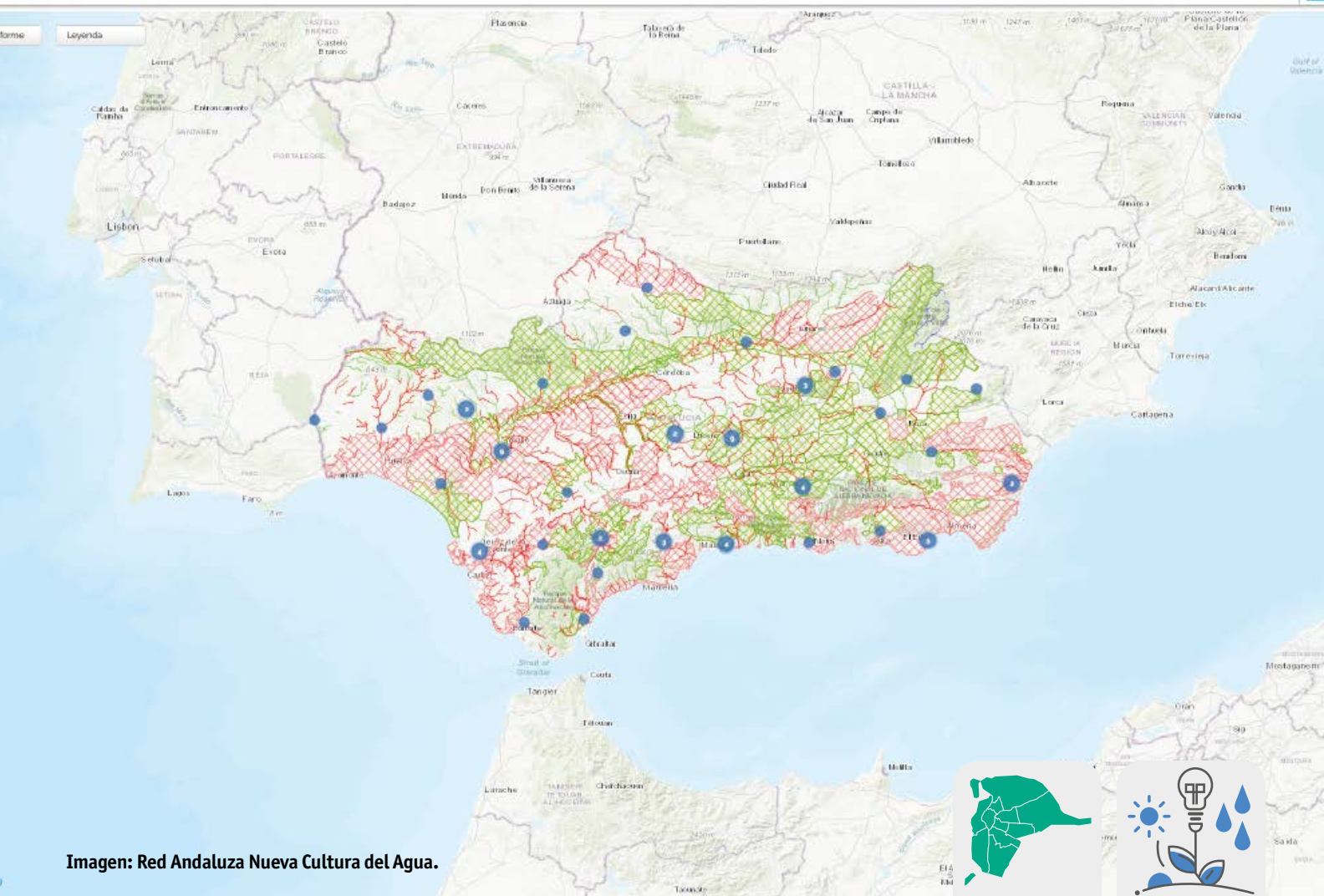

Imagen: Red Andaluza Nueva Cultura del Agua.

24

Mapa digital colaborativo de los conflictos del agua en Andalucía

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
Sequía, inundación

Web:
<https://redandaluzaagua.org/>

Red Andaluza Nueva Cultura del Agua (RANCA), Universidad de Sevilla

El Grupo de Investigación Estructuras y Sistemas Territoriales (GIEST) de la Universidad de Sevilla, coordina la iniciativa apoyándose en la Red Andaluza de la Nueva Cultura del Agua (RANCA). Esta red nace en 2001 para conectar asociaciones, plataformas, profesionales y personas en Andalucía que trabajan en la defensa, conservación y protección de los ecosistemas acuáticos. En los últimos años, se alinea e integra también con los movimientos de defensa de la gestión pública del agua y el ideario de los Derechos Humanos al Agua y el Saneamiento (DHAS).

Iniciativa

El mapa de los conflictos del agua en Andalucía es una herramienta que tiene como objetivo cartografiar y documentar de manera colaborativa los principales conflictos, debates e iniciativas sociales en torno al agua en Andalucía. El proyecto se inspira en el Atlas de la Justicia Ambiental y en el ideario del movimiento por una Nueva Cultura del Agua. El proyecto aúna la perspectiva de la justicia ambiental –o water justice, en este caso– con las propuestas de gobierno abierto. El mapa se centra en los conflictos generados por actuaciones sobre las masas de agua y los ecosistemas terrestres asociados que producen cambios en el tipo de los servicios ambientales (provisión, regulación, culturales), y la distribución social y territorial que estos proporcionan. Estas intervenciones pueden tener su origen en afecciones a la calidad fisicoquímica, condiciones biológicas y características morfodinámicas, incluidos aspectos cuantitativos. Pero también pueden deberse a procesos que afectan al funcionamiento de los servicios urbanos del agua, o a aspectos etnológicos-patrimoniales de profundas raíces en las sociedades mediterráneas como la andaluza. En la ciudad de Sevilla se identifican algunos conflictos como la lucha por los DHAS, la urbanización de la Dehesa de Tablada o los problemas de depuración de aguas residuales.

Imagen: WWF.

25

Recursos contra el dragado del Guadalquivir

Escala: **Sevilla**

Riesgo hidro-climático:
Inundación

Web:
<https://www.wwf.es/?51121/Sentencia-historica-para-Doñana-y-los-rios-de-Espana>

WWF, Plataforma de Defensa del Guadalquivir “Por un Río Vivo”

La Plataforma ‘Por un Río Vivo’ fue creada en 2004 por Ecologistas en Acción, SEO/BirdLife, WWF-España, la Federación de Arroceros de Sevilla, ayuntamientos ribereños, asociaciones de agricultores, científicos y profesores universitarios. Su objetivo principal ha sido recabar apoyos contra la realización del dragado del Guadalquivir promovido por la Autoridad Portuaria de Sevilla. Destaca la diversa composición de los sectores participantes, especialmente la implicación de la Federación de Arroceros, amenazados por las alteraciones ecológicas.

Iniciativa

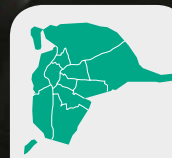
Consiste en dos recursos contencioso-administrativos presentados por WWF contra los artículos de los Planes Hidrológicos del Guadalquivir de 2013 y 2016 que hacían referencia al proyecto del Dragado del Guadalquivir. El proyecto de dragado pretendía una importante operación de ensanche y profundización del canal de navegación del estuario en un tramo de 80 Km desde su desembocadura hasta el Puerto de Sevilla, promotor de esta operación, con el fin de permitir la entrada de buques de mayor calado. Tanto el estudio llevado a cabo por investigadores del CSIC como el Dictamen de la Comisión Científica, creada para diagnosticar las consecuencias de este dragado, describen en sus conclusiones las consecuencias que sobre el río y sus ecosistemas produciría esta operación. Además, esta actuación era discutida por poner en riesgo el Parque Nacional de Doñana ya que el incremento de manera artificial de las mareas que entran en el estuario del Guadalquivir a través de este espacio planteaba graves afectaciones para el ecosistema, ya en mal estado.

El proyecto tuvo un dictamen en contra de la Comisión Europea y de la UNESCO.

Ambos recursos terminaron (2015 y 2019) con sentencias del Tribunal Supremo anulando el dragado de profundización. Destaca la evolución de las instancias judiciales para entender e incorporar en estas sentencias de manera adecuada el modelo de gestión del agua al que la normativa europea obliga.

Imagen: Mesa Social del Agua de Andalucía.

26

Propuestas para una gestión socioecológica del agua en Andalucía

Escala: Sevilla

Riesgo hidro-climático:
Sequía, inundación

Web:
<http://redandaluzaagua.org/uncategorized/la-mesa-social-teme-que-el-pacto-del-agua-retrase-los-verdaderos-retos-de-andalucia/>

Mesa Social del Agua de Andalucía

La Mesa Social del Agua de Andalucía está constituida por un grupo de organizaciones sociales, sindicales, ecologistas, de consumidores y operadores públicos del agua (AEOPAS, FACUA, CCOO, UPA, COAG, Greenpeace, Ecologistas en Acción, WWF, Fundación Savia, Red Andaluza de la Nueva Cultura del Agua) que están coordinándose para la elaboración consensuada de propuestas en relación a las políticas del agua en Andalucía. A pesar de confluir en un mismo espacio entidades de muy distinta naturaleza e intereses, están sabiendo encontrar importantes puntos en común a la hora de establecer un diálogo con las administraciones públicas en relación a la gestión del agua.

Iniciativa

Son varios los procesos de participación en políticas públicas en los que la Mesa Social del Agua ha presentado posturas consensuadas a través documentos conjuntos como los titulados *Aportaciones al Reglamento del Ciclo Urbano del Agua en Andalucía*; *Alegaciones conjuntas al Plan de Sequías del Guadalquivir*; o *Aportaciones, observaciones y sugerencias a los documentos iniciales del proceso de planificación hidrológica 2021-2027*. Además, han trabajado en una postura común en las reuniones del Pacto Andaluz del Agua que promueve el gobierno de la Junta de Andalucía.

Para estas entidades, los retos prioritarios que debe afrontar la administración andaluza están relacionados con una adecuada planificación hidrológica en la que se garantice el control social, con objetivos medioambientales rigurosos, medidas específicas y dotaciones económicas adecuadas; el cumplimiento de la normativa de depuración; la garantía de los derechos humanos al agua y el saneamiento; la regulación del ciclo urbano del agua o el apoyo a los pequeños y medianos agricultores.

Todos los documentos producidos definen estrategias sociales para abordar el reto de la transición hidrológica en Andalucía, haciendo frente a la situación de deterioro de los ecosistemas y los recursos hídricos y la urgencia en la adaptación al cambio climático que exigen.

BARCELONA

15

20

25

Imatge: Marc Lozano (Moviment per la Justícia Climàtica).

27

Marxa pel Clima

Escala: Barcelona

Risc hidro-climàtic:
Inundació, sequera,
onada de calor

Web:
<http://marxapelclima.org/>

Moviment per la Justícia Climàtica

El Moviment per la Justícia Climàtica és un grup de persones a títol individual, entitats socials i ecologistes que es troben davant d'una preocupació comuna: la lluita contra el canvi climàtic. Un total de 168 entitats van donar suport a la Marxa pel Clima el 2018. Després de la manifestació, part de les persones que participaven en l'organització de la marxa van crear el col·lectiu ClimAcció, un espai que treballa amb l'artivisme i la lluita no-violenta contra la crisi climàtica.

Iniciativa

El Moviment per la Justícia Climàtica va organitzar la Marxa pel Clima el 10 de Novembre de 2018 a Barcelona sota el lema "Canviem el sistema, no el clima!". La manifestació va reunir unes 3000 persones. El moviment també va fer una proposta de mesures per afrontar l'emergència climàtica que es va concretar en el document *La metròpolis de Barcelona cap a la justícia climàtica* (2018). Entre les propostes que figuren per adaptar-se als efectes del canvi climàtic i concretament a sequeres, inundacions i onades de calor hi ha: recuperar els aqüífers del Llobregat i del Besòs del pla de Barcelona, redimensionar el clavegueram, reduir les pèrdues d'aigua de la xarxa, reaprofitar les aigües depurades, aprofitar les aigües pluvials, construir dipòsits i restaurar les basses de retenció per riuades, crear sistemes de drenatge sostenible, construir més espais verds de drenatge que permetin recuperar l'aigua i evitar l'escalfament urbà, impulsar dessalinitzadores per evitar la sobreexplotació dels aqüífers i la seva salinització, incrementar el nombre d'accessos públics a l'aigua tant per persones com per fauna (especialment en èpoques càlides), o planificar sobre els sectors que més aigua consumeixen. El document també assenyalava que per fer possibles aquestes mesures cal impulsar la gestió pública de l'aigua als municipis metropolitans. A més, proposen prevenir situacions de risc durant onades de fred i de calor amb programes de rehabilitació i atenció personalitzada a les famílies en situació de pobresa energètica.

Imatge: XR Barcelona.

28

Mobilització g-local pel Clima a Barcelona

Escala: **Barcelona**

Risc hidro-climàtic:
Inundació, sequera, onada de calor

Web:
<http://www.emergenciaticli-matica.net/>

<https://barrispelclima.wordpress.com/>

Fridays for Future (F4F) Barcelona, Barris pel Clima

Fridays For Future (F4F) Barcelona és el node local de les mobilitzacions pel clima que protagonitzen estudiants d'arreu del món. Unes 150 entitats de caire social, sindical, estudiantil, veïnal, i ecologista de Barcelona i d'àmbit català es van adherir al manifest de la Vaga Mundial pel Clima promogut per F4F.

Barris pel Clima sorgeix el 2019 després de detectar la necessitat de situar la lluita per la justícia climàtica dins del context d'altres moviments existents i arrelats als barris de Barcelona. El grup impulsor prové de l'activisme de barri a Poble Sec, Sants i el Raval, i de l'activisme climàtic (ClimAcció).

Iniciativa

Durant el 2019 s'han dut a terme un seguit de mobilitzacions tant globals com locals (g-locales) a Barcelona per sensibilitzar i reclamar solucions polítiques per l'emergència climàtica. Per exemple, el 27 de Setembre de 2019, F4F va convocar la manifestació front a l'emergència climàtica que va congregar milers de persones a Barcelona en motiu de la Vaga Mundial pel Clima. La manifestació culminava les accions de la Setmana Global pel Clima. Per a donar-li visibilitat, durant aquesta setmana es van organitzar un conjunt d'accions descentralitzades recollides en la plataforma "Barris pel Clima" tot entrelaçant lluites i campanyes dels barris de Barcelona amb la lluita sobre la crisi climàtica. Entre les activitats organitzades hi hagué debats per reflexionar sobre com abordar la crisi climàtica des de l'àmbit professional, especialment aquelles persones o col·lectius dedicades a la construcció col·lectiva de la ciutat; diverses xerrades sota el títol "Què podem fer davant l'emergència climàtica?" o "Emergència climàtica: hi ha futur?"; un diàleg sobre les sinèrgies entre la vaga feminista i la vaga pel clima i el paper de l'eco-feminisme per articular aquestes lluites; un espai d'intercanvi d'experiències sobre el paper de l'educació ambiental davant la crisi climàtica; una trobada entre els nous moviments ecologistes pel clima; o projeccions de diversos documentals. També va comptar amb accions com "Fem barri verd" que va promoure l'okupació d'un solar buit per fer-hi horts i jardins urbans.

DECLARACIÓ D'EMERGÈNCIA CLIMÀTICA

15 GENER 2020 BARCELONA

Imatge: ClimAcció.

29

Incidència en les polítiques d'emergència climàtica a Barcelona

Escala: **Barcelona**

Risc hidro-climàtic:
**Inundació, sequera,
onada de calor**

Web:
<https://justiciaclimatica.com/>

Xarxa de Moviments pel Clima

La Xarxa de Moviments pel Clima es crea al juny de 2019 en un gest estratègic per fer incidència en les polítiques de l'Ajuntament de Barcelona. Inicialment, està promoguda per cinc moviments pel clima: Fridays For Future Barcelona, Rebel·lió o Extinció Barcelona, ClimAcció, Families For Future Barcelona i Moviment per la Justícia Climàtica.

Iniciativa

La Xarxa de Moviments pel Clima han dut a terme un conjunt d'accions per impulsar i incidir en les polítiques municipals d'emergència climàtica de Barcelona. Abans de les eleccions municipals de 2019, es van presentar les demandes dels moviments pel clima pel mandat 2019-2023 i es va organitzar un debat amb totes les formacions polítiques. Un cop constituït el govern local, la Xarxa de Moviments pel Clima es va reunir amb l'alcalde de Barcelona per exigir la implementació de set polítiques urgents: 1) aturar l'expansió d'infraestructures viàries, portuàries i de l'aeroport, 2) establir un peatge anti-contaminació, 3) incrementar la generació d'energia renovable, 4) tancar la incineradora pública TERSA, 5) desvincular les finances municipals de l'economia dels combustibles fòssils, 6) reorientar la nova Nau "Eco" de Mercabarna cap a la sobirania alimentària, i 7) implementar una política de comunicació i sensibilització per donar a l'emergència climàtica presència i rigor tant als mitjans de comunicació com en els centres educatius o altres institucions públiques.

La Xarxa de Moviments pel Clima va participar i fer seguiment de la Taula per l'Emergència Climàtica convocada per l'Ajuntament de Barcelona per dotar de contingut la declaració d'emergència climàtica de la ciutat. En aquest sentit, van demanar enfortir la participació d'agents socials i experts científics independents, excloure de la Taula els "lobbies" empresarials del sector de l'economia fòssil o atorgar a la Taula més funcions de seguiment. Finalment, en la línia de seguir vigilant el compliment de la declaració, aquestes entitats van fer pública una *valoració crítica* de les mesures d'emergència climàtica presentades el gener de 2020 per l'Ajuntament.

Imatge: Som Natura.

30

Camins verds

Escala: Sarrià-Sant Gervasi

Risc hidro-climàtic:

Onada de calor, inundació

Web:

<https://websomnatura.wordpress.com/>

Som Natura

Associació sense ànim de lucre que impulsa iniciatives per viure connectades amb la natura a la ciutat, com a font de salut i benestar. Entre els seus objectius hi ha: 1) sensibilitzar i difondre els beneficis que ens aporta la natura per a la nostra qualitat de vida; 2) fer comunitat entorn la natura urbana; 3) afavorir la implicació de la ciutadania i altres actors en la cura i naturalització de la ciutat.

Iniciativa

La iniciativa el “Camí més verd” consisteix en un mapa col·laboratiu, i també una *app*, que permet trobar l’itinerari més verd en els desplaçaments diaris a peu per la ciutat de Barcelona. L’objectiu és impulsar una mobilitat activa i saludable i convertir-la en una oportunitat per estar en contacte amb la natura, travessant parcs i altres espais verds públics, privats o comunitaris, i al mateix temps fer créixer el verd a la ciutat.

La iniciativa “Camí escolar verd” és una prova pilot al barri de Sarrià per enverdir de forma comunitària un dels itineraris que fan a peu els infants per anar fins a l’escola Orlandà. El projecte es basa en l’empoderament de la ciutadania per a transformar l’entorn urbà, incrementar el verd i la biodiversitat urbana i afavorir el contacte quotidià amb la natura. Aquesta acció comunitària, amb la cura de la infància al centre, està pensada per ser replicada.

Els itineraris naturalitzats que fomenten ambdues iniciatives poden contribuir a la resiliència front les onades de calor facilitant els desplaçaments a peu per zones d’ombra i més fresques. Alhora poden disminuir el risc d’inundacions perquè el verd urbà millora la retenció d’aigua de pluja. A més, es prioritzen els itineraris amb menys contaminació atmosfèrica i, per tant, amb millor qualitat de l’aire.

L’entitat també ha col·laborat en el Cicle Salut i Natura que ha promogut la *Declaració de la interdependència entre naturalesa i salut a Catalunya* (2019) defensant que la natura aporta beneficis insubstituïbles per a la salut i el benestar.

Imatge: Espai Ambiental cooperativa.

31

Enjardinament ciudadà d'escocells

Escala: **Eixample**

Co-gestió:
Ajuntament de Barcelona

Risc hidro-climàtic:
Inundació

Web:
[http://espaiambiental.coop/
verd-urba/](http://espaiambiental.coop/verd-urba/)

<https://aulambiental.org/enjardinada-descocells-dels-arbres/>

Espai Ambiental Cooperativa

Cooperativa de treballadores sense ànim de lucre fundada l'any 2004 amb l'objecte de dissenyar i gestionar projectes socioambientals comunitaris. Treballen el compostatge urbà, el consum responsable, l'aprofitament alimentari i la sostenibilitat urbana a través de la participació ciutadana i dels agents socials.

Iniciativa

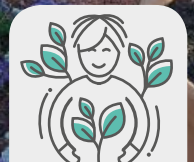
Una de les línies de servei que ha desenvolupat la cooperativa és sobre verd urbà i qualitat de l'aire realitzant projectes per renaturalitzar les ciutats. Aquests projectes tenen com a objectiu la conscienciació de la ciutadania i de les administracions sobre la necessitat d'enverdir les ciutats de forma activa i participativa per a poder gaudir dels beneficis pel medi ambient i per a la nostra salut que se'n deriven. Entre altres, estan promovent un projecte a l'Eixample, des de l'Aula Ambiental Sagrada Família, d'enjardinament d'escocells dels arbres per a naturalitzar la ciutat corresponsabilitzant a la ciutadania de la seva plantació i manteniment. Com que Parcs i Jardins no tenen suficient personal per cuidar els escocells, s'està promovent una xarxa de voluntariat a la ciutat per cuidar-los. Diverses escoles, entitats, equipaments i comerços s'hi han implicat.

La naturalització d'escocells permet millorar la retenció d'aigua de pluja en el subsòl, ajudant a reduir el volum d'aigües d'escorrentia i de possibles inundacions. A més, esdevé un reservori de fauna útil que permet millorar el control de plagues de l'arbrat.

Imatge: Eixverd SL.

32

Cobertes verdes comunitàries

Escala: Ciutat Vella, Eixample, Sants-Montjuïc, Sarrilà-Sant Gervasi, Gràcia, Horta-Guinardó, Sant Andreu.

Co-gestió:
Ajuntament de Barcelona

Risc hidro-climàtic:
Inundació, sequera,
onada de calor

Web:
<https://www.barcelona.cat/barcelona-pel-clima/ca/la-ciutadania-respon/projectes-pel-clima>

Eixverd y otras entidades

Eixverd és una empresa social que promou la sostenibilitat dels nuclis urbans amb projectes d'adaptació i de mitigació del canvi climàtic mitjançant la implementació de propostes per la resiliència de les ciutats i, en definitiva, la millora de la qualitat de vida urbana. Alhora, treballa per la sensibilització i la participació ciutadana per concertar l'acció per fer front al canvi climàtic.

Altres entitats que han col·laborat amb la dinamització de les cobertes verdes a Barcelona són: 4A+A Arquitectura Ambiental, Entorn XXI, Agrupació Arquitectura i Sostenibilitat (CoAC) i ICTA-UAB.

Iniciativa

La iniciativa "Cobertes mosaic" va sorgir el 2015 entre els projectes ciutadans del "Compromís de Barcelona pel Clima" promogut per diverses entitats per transformar els terrats de Barcelona en espais verds, productius, instal·lacions d'energies renovables i captació d'aigua de pluja. Aquest projecte va promoure la construcció de cobertes pilot replicables i la celebració d'un Concurs de Cobertes Verdes el 2017. A partir d'aquest concurs, s'han construït noves cobertes verdes a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, l'Escola Privada Pérez Iborra, els Salesians de Sarrilà, el centre especial de treball de la cooperativa TEB Verd, la residència de gent gran Gran Via Park, o en comunitats de veïns i veïnes de l'Eixample, Gràcia i Ciutat Vella. Durant 2019, algunes d'aquestes entitats han promogut un projecte finançat per les subvencions pel clima de l'Ajuntament de Barcelona per analitzar les barreres i oportunitats d'aquestes cobertes, consultant i fent seminaris amb diferents actors involucrats en les cobertes verdes comunitàries.

Les cobertes verdes contribueixen a la resiliència davant les onades de calor, ja que milloren l'aïllament tèrmic dels edificis on s'ubiquen i redueixen l'efecte illa de calor. Contribueixen també a l'adaptació a les sequeres per la seva capacitat d'aprofitar l'aigua de pluja, i a les inundacions per la reducció d'aigua que arriba al clavegueram.

Aquest document s'ha realitzat en el marc del projecte RESCITIES coordinat per la UOC i finançat per l'Agència Estatal de Recerca (PGC2018-100996-AI00(MCIU/AEI/FEDER, UE))

Imatge: Laura Mallada.

33

Defensa del verd urbà

Escala: Gràcia, Horta-Guinardó

Risc hidro-climàtic:
Onada de calor

Web:
<https://www.salvemlalzina.org/>

Plataforma Salvem l'Alzina

Salvem l'Alzina es defineix com un col·lectiu transversal i heterogeni format per veïns i veïnes de tota mena (okupes, ecologistes, feministes, anticapitalistes, mapares, advocats, botiguers, malabaristes, traductores, músics, paletes, arquitectes, educadors, etc.) unides per defensar el barri de Gràcia contra l'especulació i la gentrificació.

Iniciativa

La plataforma Salvem l'Alzina es crea al novembre de 2018 quan comença l'enderroc de les casetes del carrer Encarnació 13-17 al barri de Gràcia així com la tala d'alguns arbres de la finca amb la intenció de construir-hi pisos de luxe. Inicialment, la plataforma veïnal pretenia aturar les obres i impedir la tala de l'alzina bicentenària de dins la finca. Un cop aturat l'enderroc i declarada l'alzina arbre d'interès local, les demandes de la plataforma s'han ampliat a cobrir altres deficiències del barri, com la manca d'espais verds (argumenten que només hi ha 3,5 m²/habitant a Gràcia, mentre que a la resta de Barcelona la taxa de verd urbà se situa als 7,1 m²/habitant), equipaments públics o habitatge accessible. Per això la plataforma, en col·laboració amb "Gràcia cap a on vas" i l'Associació Veïnal Vila de Gràcia, actualment reclama reconvertir el projecte especulatiu inicial expropiant la finca per construir-hi habitatge públic, una escola bressol i un jardí públic obert al barri.

Entre altres beneficis, els espais verds urbans ofereixen refugi durant episodis de calor i alhora redueixen els extrems climàtics lligats a les altes temperatures refredant l'ambient urbà a través de l'evapotranspiració i l'ombra.

Imatge: Quim Rosés (Plataforma Cívica per la Defensa de Collserola).

34

Defensa de la serra de Collserola

Escala: Les Corts, Sarrià-Sant Gervasi, Gràcia, Horta-Guinardó, Nou Barris

Risc hidro-climàtic:
Onada de calor, inundació

Web:
<http://www.collserola.org/>

Plataforma Cívica para la Defensa de Collserola (PCDC)

La Plataforma Cívica per a la Defensa de Collserola (PCDC) es crea el 2001 per diverses entitats ecologistes, veïnals i socials que treballen per garantir la protecció i preservació de tots els ecosistemes de Collserola. Les seves propostes es van concretar en el "Manifest per a un nou marc de protecció de Collserola" que reclamava que Collserola no es considerés un parc central urbà, sinó un parc natural i els seus espais fossin inclosos en la Xarxa Natura 2000.

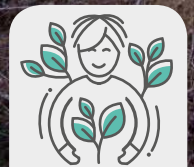
Iniciativa

Després de que Collserola fos declarada parc natural al 2010, la PCDC ha continuat treballant per aconseguir tirar endavant el Pla especial d'usos i gestió del parc (PEPNat). Conscients dels impactes que rep Collserola per la seva ubicació al bell mig de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, la plataforma fa seguiment per tal de que les administracions garanteixin la protecció del parc amb rigor davant l'activitat humana i les possibles irregularitats urbanístiques. Així mateix, s'han implicat activament en el model de gestió i planificació del parc. Per exemple, durant el 2019, i juntament amb altres entitats ecologistes com ADENC, Ecologistes de Catalunya i CEPA, han presentat suggeriments i al·legacions al Pla especial de protecció del medi natural i del paisatge del Parc Natural de la Serra de Collserola (PEPNat Collserola), amb un capítol específic sobre el sistema hidrogràfic i el manteniment dels hàbitats i espècies vinculats als boscos de ribera i la qualitat de l'aigua. La PCDC també és molt activa en demanar la preservació dels espais de connexió amb el riu Llobregat i en què es mantinguin el màxim possible els espais de contacte amb els parcs urbans per facilitar els beneficis i serveis ambientals a la població.

Els boscos urbans i peri-urbans són reguladors naturals dels cicles hidrològics urbans i del clima local. Entre altres beneficis, aquests boscos redueixen el risc d'inundació (disminuint l'escorrentia superficial i l'erosió i millorant la infiltració d'aigua), i minimitzen els extrems climàtics lligats al calor (refredant l'ambient urbà a través de l'evapotranspiració i l'ombra).

Imatge: Juan Mejías (Grodema).

35

Projecte de reforestació i millora de boscos a Collserola

Escala: **Nou Barris**

Co-gestió:
Parc de Collserola

Risc hidro-climàtic:
Onada de calor, inundació

Web:
<http://www.grodema.org/>

Associació Mediambiental Grodema

Associació mediambiental del barri de les Roquetes. Entre les seves activitats principals hi ha la gestió de l'*Aula de Recursos Ambientals de Nou Barris*: un equipament que dona servei a professionals de l'educació, estudiants i al públic en general per la cerca i consulta de material relacionat amb la natura i el medi.

Iniciativa

L'associació ha contribuït a ampliar i millorar els boscos peri-urbans de Barcelona. Concretament, ha organitzat plantades d'arbres i arbustos mediterranis com les alzines o l'arboç a la solana de la serra de Collserola. Alhora, l'entitat organitza sortides pel monitoreig i la gestió d'espècies invasores, així com per netejar de residus la zona de transició entre la ciutat i Collserola. L'entitat convida als veïns i veïnes a participar activament en aquestes activitats.

Altres entitats socials de Barcelona com la Fundació Tres Turons, Foment Martinenc, WWF Barcelona o Collserola Verda també contribueixen a la conservació i gestió forestal de Collserola participant en el Programa "Col·laborem amb el Parc".

Els boscos de urbans i peri-urbans són reguladors naturals dels cicles hidrològics urbans i del clima local. Entre altres beneficis, aquests boscos redueixen el risc d'inundació (disminuint l'escorrentia superficial i l'erosió i millorant la infiltració d'aigua), i minimitzen els extrems climàtics lligats al calor (refredant l'ambient urbà a través de l'evapotranspiració i l'ombra).

Imatge: SOS Delta Llobregat.

36

Defensa i protecció del Delta del Llobregat

Escala: **Barcelona**

Risc hidro-climàtic:
Inundació

Web:
<https://sosdeltallobregat.org/>

S.O.S. Delta del Llobregat

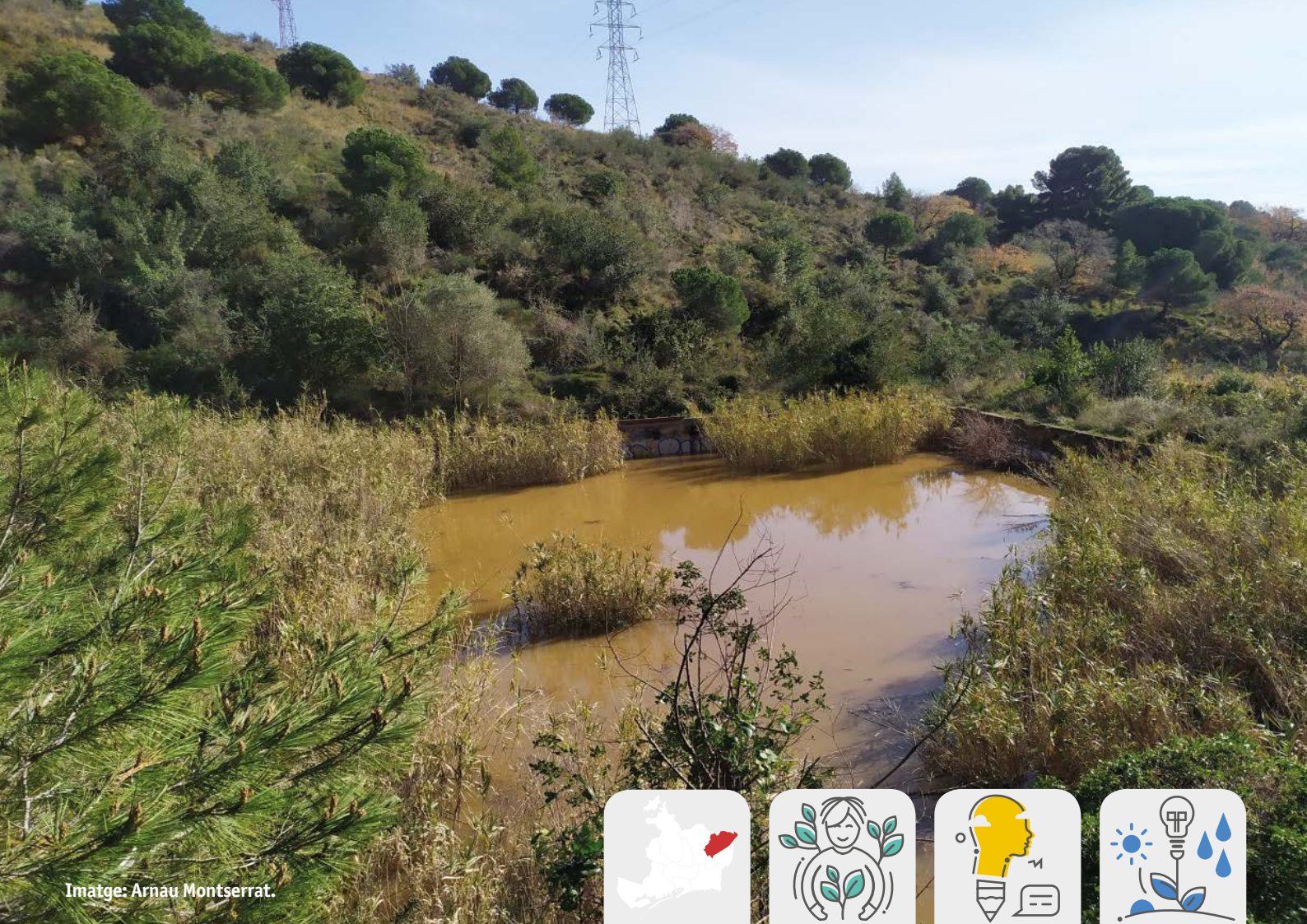
S.O.S. Delta del Llobregat és una plataforma d'entitats no governamentals en defensa del Delta del Llobregat. La seva constitució al 2010 ve motivada per la preocupació per les agressions urbanístiques que afectaven al Delta i als seus espais protegits.

Iniciativa

La plataforma ha mantingut la seva activitat de defensa del territori del Delta del Llobregat enfront de la pressió urbanística i de projectes com el Barça Parc o Eurovegas. Entre les seves activitats hi ha: 1) l'estudi de la biodiversitat del Delta del Llobregat (mitjançant censos de fauna); 2) la conservació de la naturalesa (mitjançant projectes específics); 3) donar a conèixer els valors naturals del Delta (mitjançant xerrades, parades, sortides i altres activitats); i 4) observar els atemptats i possibles amenaces sobre el Delta (amb campanyes, denúncies, al·legacions, etc.). Per exemple, han organitzat visites de sensibilització sobre la pineda de Gavà destacant les seves funcions d'absorció d'aigua en cas d'inundacions i recàrrega de l'aqüífer del Delta del Llobregat, així com per ser refugi de biodiversitat especialment d'orquídies i d'esquirol vermell. Encara que és una de les poques pinedes conservades en el Delta del Llobregat, la plataforma denuncia el risc que té de ser urbanitzada per l'absència de figures de protecció.

La transformació paisatgística, la construcció de noves infraestructures i altres actuacions a la plana i als ecosistemes del Delta condicionen el risc d'inundació en el tram final del riu Llobregat.

Imatge: Arnau Montserrat.

37

Can Masdeu

Escala: **Nou Barris**

Risc hidro-climàtic:
**Inundació, sequera,
onada de calor**

Web:
<https://www.canmasdeu.net/>

Can Masdeu

Can Masdeu és una xarxa de projectes de cooperació col·lectiva i convivència als peus de la Serra de Collserola, nascuda al 2001 quan un grup d'activistes vinculats al moviment altermundista okupen la masia abandonada de Can Masdeu. La vall de Can Masdeu comprèn 35 hectàrees de sòl qualificat com a 'equipaments', forma part del Parc Natural de Collserola i és propietat de l'Hospital de Sant Pau. Ara bé, la custòdia activa d'aquest territori que l'entitat anomena "rurbà" (rural i urbà) s'exerceix per part dels col·lectius que l'han recuperat com a espai agrícola i social. Aquesta xarxa mobilitza tant a la comunitat que habita la masia com a d'altres persones que es vinculen a algun dels projectes de la vall.

Iniciativa

Can Masdeu fa incidència política i sensibilització social sobre els efectes del canvi climàtic a Barcelona i les possibles formes de donar-hi resposta sota perspectives com l'agroecologia o la justícia ambiental. A més, hi ha dos projectes que contribueixen directament a la resiliència front els riscos hidro-climàtics.

D'una banda, el projecte de restauració de la bassa gran de la Vall de Can Masdeu combina enfocaments de diferents disciplines orientades a la sostenibilitat, com la hidrologia forestal, la restauració ecològica, el biopaisatgisme, la permacultura i la rehabilitació patrimonial per tal de recuperar la bassa gran, restaurar la riera i crear una zona de lleure. Així doncs, rehabilita una infraestructura clau per emmagatzemar aigua en períodes de sequera i alhora la restauració de la riera contribueix a reduir els impactes de les inundacions. D'altra banda, hi ha els horts comunitaris de Can Masdeu oberts des del 2002 recuperant antigues terrasses agrícoles de la finca. Actualment, ocupen uns 2.800 m² repartits en més de 30 parcel·les conreades majoritàriament per persones grans de Nou Barris. Com altres zones d'horta de la ciutat, tenen el potencial de contribuir a la resiliència front a les inundacions, les onades de calor, i les sequeres.

Imatge: Laura Calvet Mir.

38

Horts comunitaris de Barcelona

Projectes d'horts comunitaris

Horts urbans i peri-urbans comunitaris i autogestionats pels propis usuaris o hortelans. Les activitats desenvolupades dins del projecte de l'hort són decidides de manera col·lectiva, normalment en assemblea o de forma més informal. Molts d'aquests projectes neixen reivindicant l'espai públic, el dret a la ciutat o al verd. Per això, sovint s'han creat horts comunitaris a través de l'okupació d'un dels molts de solars buits existents a la ciutat. Aquests projectes s'agrupen en la Xarxa d'Horts Comunitaris de Barcelona (encara en construcció) o en les diverses Trobades d'horts comunitàries.

Iniciativa

Actualment, hi ha uns 40 horts comunitaris repartits pels diferents barris de la ciutat de Barcelona. Entre els projectes amb més trajectòria hi ha l'hortet del Forat (2008), els horts comunitaris de la vall de Can Masdeu (2002), Akí me planto (2006), l'hort comunitari del Clot (2007), l'hort de la Colònia Castells (2008), l'hortet de la Farga (2009), l'hort Fort Pienc (2011), o l'hort del Xino (desallotjat el 2017). Algunes de les iniciatives més recents són els horts indignats sorgits a partir de l'experiència de la comissió d'horts del 15-M a plaça Catalunya (2011), el projecte Date una huerta (2016) o l'Horta Alliberada (2016).

Els horts urbans milloren la permeabilització del sòl i la infiltració de l'escorrentia, reduint així el risc d'inundacions. Com altres espais naturalitzats, els horts poden tenir també un efecte termoregulador del micro-clima atenuant els impactes de la calor i oferint espais de refugi climàtic tant a persones com a fauna urbana. Molts d'aquests projectes recullen l'aigua de pluja, han construït petites basses o dipòsits per acumular-la i utilitzen encoixinats que retenen la humitat, augmentant així la resiliència d'aquests agro-ecosistemes urbans davant episodis de sequera. A més de ser un espai de trobada intergeneracional i intercultural que reforça els vincles comunitaris, els col·lectius que sostenen els horts comunitaris sovint també sensibilitzen a la ciutadania i fan incidència política sobre qüestions relacionades amb el canvi climàtic o els usos de l'aigua.

Escala: Barcelona

Risc hidro-climàtic:
Inundació, sequera,
onada de calor

Web:

<https://huertosurbanosbarcelona.wordpress.com/>

Imatge: Laura Calvet Mir.

39

Horts urbans i projectes del Pla Buits

Escala: **Barcelona**

Co-gestió:
Ajuntament de Barcelona

Risc hidro-climàtic:
Inundació, sequera, onada de calor

Web:
<https://ajuntament.barcelona.cat/ecologiaurbana/ca/pla-buits>

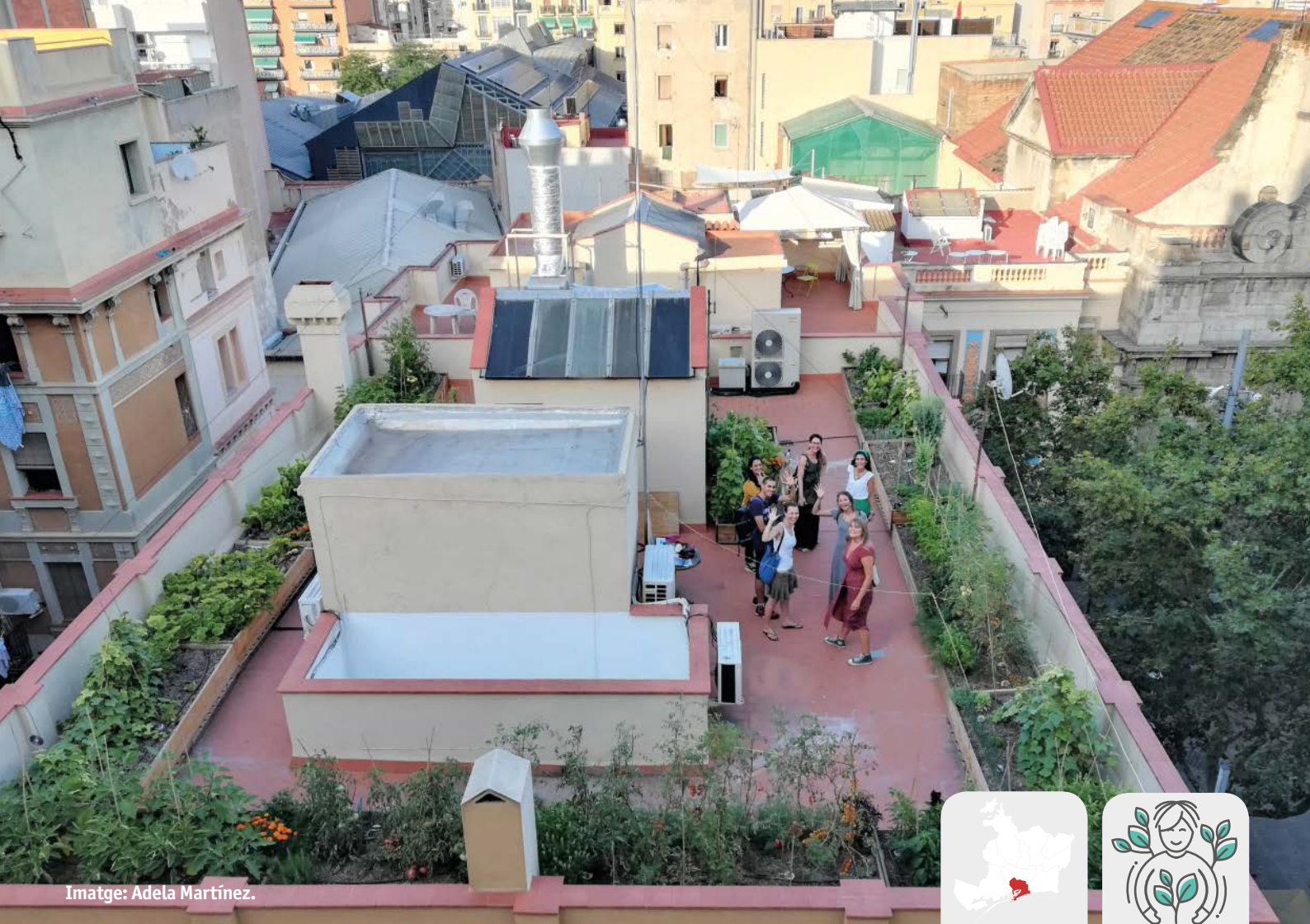

Associacions de veïns i d'altres

Diverses entitats han dinamitzat els espais cedits per l'Ajuntament en el marc del Pla Buits, com ara les associacions de veïns i veïnes de l'Esquerra de l'Eixample, Poble Nou, La Sagrera, o de Porta, l'Associació Cultural Casa Orlandai, l'Associació Aspanias, la cooperativa Tarpuna SCCL, o BioArquitectura Mediterrànea.

Iniciativa

En el context de crisi, sorgeix el Pla Buits en què l'Ajuntament de Barcelona dinamitza terrenys en desús, com espais buits o solars, per a fer-hi un ús de caràcter temporal (3 anys) per part d'entitats públiques o privades sense ànim de lucre. Durant la primera edició (2012), es van posar a concurs 19 espais, dels quals finalment es van acabar executant 12 projectes, entre els quals 9 projectes eren d'horts urbans i un de bioarquitectura: Espai Gardenyas (espai comunitari vehiculat a partir d'horts urbans, tallers de bioconstrucció i altres activitats de barri); Illa dels Tres Horts (amb una plaça i un hort urbà, amb zona de recollida d'aigües i bioconstrucció); Espai Germanetes (també amb hort i altres espais polivalents); Can Roger (combinant menjador social i hort urbà); ConnectHort (hort permacultural); hort Aspanias (hort emprat com a eina educativa i terapèutica per a persones amb discapacitat intel·lectual); La Ferroviària (hort per a gent gran i joves d'un centre educatiu CRAE); Porta'm a l'Hort (jardí autogestionat amb plantes alimentàries i medicinals); Projecte verd (hort ecològic urbà amb voluntat d'integració social); i Espai Txema (espai de bioarquitectura mediterrània i de difusió de bones pràctiques d'urbanisme BioBui(L)t). La segona edició del Pla Buits (2016), també va comptar amb projectes com EcoVincles (zona verda capaç d'autoproveir-se d'aigua de pluja recollida de la coberta de l'equipament del Casal de Joves); Horta amb Gràcia (inserció comunitària de persones amb trastorns mentals); Hort d'en Queni (creació d'un museu sensorial per a persones amb sordceguesa basat sobretot en plantes aromàtiques); Can Valent (horta per integrar aturats); i Aprenem Barcelona (dirigit a persones amb trastorn de l'espectre autista).

Imatge: Adela Martínez.

40

Horts en terrats i balconcs

Escala: Ciutat Vella

Co-gestió:
Ajuntament de Barcelona

Risc hidro-climàtic:
Inundació, sequera,
onada de calor

Web:
<https://www.instagram.com/huertosinthesky/>

Huertos in the sky

Huertos in the Sky treballa per impulsar projectes d'horts urbans als terrats de la ciutat de Barcelona. Liderat per una enginyera autònoma, compta amb una xarxa de col·laboradors per dissenyar, instal·lar, mantenir i dinamitzar els projectes.

Iniciativa

El projecte pretén convertir els terrats buits de Barcelona en horts urbans ambientalment i econòmicament sostenibles utilitzant un model d'economia circular. El projecte s'inspira en la Brookly Grange Farm i altres projectes similars europeus. Al 2018, va ser seleccionat per participar en una campanya de co-finançament de la Fundació Goteo en col·laboració amb l'Ajuntament de Barcelona i crear així un primer prototip d'hort circular en coberta. Entre els seus objectius hi ha: 1) apropar la naturalesa a la ciutat i reduir la petjada ecològica produint aliments quilòmetre zero; 2) revitalitzar les comunitats de veïns i de persones amb inquietuds semblants; i 3) proporcionar una plataforma de reinserció en el mercat laboral a col·lectius desocupats o vulnerables per tornar a trobar-se amb el seu talent. Al maig de 2019 es van plantar més de 300 plantes en el primer prototip d'hort en terrat de la Barceloneta de 47 m² i en els següents sis mesos es van collir més de 250 kg de verdures.

Les cobertes verdes agrícoles contribueixen a la resiliència davant les onades de calor, ja que milloren l'aïllament tèrmic dels edificis on s'ubiquen i redueixen l'efecte illa de calor. Contribueixen també a l'adaptació a les inundacions per la reducció d'aigua que arriba al clavegueram.

connectats amb la natura...

INVENIUM ESTUDI CREATIU 2017

Imatge: Vallbona Viu.

Projecte AgroVallbona

Escala: Nou Barris

Risc hidro-climàtic:
Inundació, sequera,
onada de calor

Web:

<https://www.facebook.com/vallbonaviu/>

Vallbona Viu

Vallbona Viu és una plataforma eco-veïnal que té per objectiu reivindicar i defensar el patrimoni històric i natural del barri de Vallbona.

D'altra banda, Arran de Terra, una entitat que treballa en els àmbits agroalimentari i del desenvolupament local des de la perspectiva de l'Agroecologia i la Sobirania Alimentària, ha coordinat l'estudi *AgroVallbona. Estudi d'implantació i viabilitat* (2019) que fa una proposta sobre com implementar el projecte AgroVallbona i recull recomanacions sobre les fases de treball necessàries per dur-lo a terme.

Iniciativa

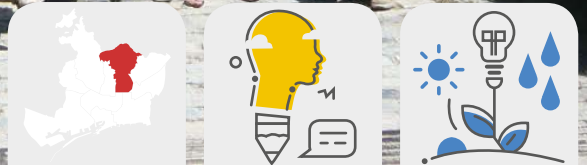
El projecte "AgroVallbona" és una proposta de futur que s'està treballant i debatent per donar resposta a les necessitats del barri de Vallbona basades en l'agroecologia i l'economia social. D'una banda, el projecte pretén conservar la producció professional d'hortalisses a la finca històrica de la Ponderosa i incorporar un nou projecte d'hortos socials i veïnals ecològics. D'altra banda, la iniciativa planteja que la Granja Ritz (ara mateix una granja abandonada al barri) es transformi en un espai comunitari de dinamització agroecològica que comercialitzi aliments produïts mitjançant circuits curts i que inclogui un espai compartit de cuina-obrador. Per aquesta rehabilitació s'utilitzarien tècniques de bioconstrucció i es promourien basses de bio-depuració, així com la recirculació de l'aigua. El projecte també pretén revaloritzar i millorar infraestructures del barri directament relacionades amb l'aigua com el "Rec Comtal".

Des de la plataforma també defensen un model d'habitatge que prioritzi les tècniques de bioconstrucció, eficiència energètica i vertebrador de la comunitat veïnal, amb espais comunitaris compartits.

Imatge: EL POU.

EL POU

El Grup d'estudis de la Vall d'Horta i la Muntanya Pelada pretén divulgar, difondre i defensar tot el referent a la història i el patrimoni dels 11 barris del districte d'Horta-Guinardó.

Iniciativa

La iniciativa del grup d'estudis EL POU aglutina diferents tipus d'activitats de recerca i difusió entorn la història de l'aigua de Barcelona en general, i en concret dels barris del districte d'Horta-Guinardó en què treballen. Per exemple, han dissenyat rutes per recórrer tots els barris d'Horta-Guinardó, amb especial incís en espais que tenen a veure amb l'aigua, com itineraris resseguint l'antiga riera d'Horta o visites a les fonts dels barris. Durant el 2017 van dur a terme una recerca sobre la mina de can Travi recuperant la història, el funcionament i el recorregut d'aquesta infraestructura clau pel subministrament d'Horta. Durant la tardor del 2018, EL POU va organitzar dos tallers d'història al voltant de l'aigua, d'una banda la conferència "Barcelona i l'aigua: de Bàrcino al segle XXI" i de l'altra una xerrada entorn la mina d'aigua de la font d'en Fargues titulada "Els secrets de la font d'en Fargues". Part d'aquestes activitats estaven vinculades amb la seva implicació a l'exposició i guia "Aigua Km Zero", coordinada pel Museu d'Història de Barcelona. Al 2019 van publicar un número especial de la revista EL POU anomenat *l'Atles de l'Aigua d'Horta-Guinardó* que explica la història de la utilització de l'aigua en tot el territori del districte.

Conservar i recuperar el patrimoni i el coneixement local de l'aigua pot contribuir a repensar com fer front a riscos hidro-climàtics ja viscuts com són les sequeres o les inundacions.

42

Memòria històrica de l'aigua d'Horta-Guinardó

Escala: Horta-Guinardó

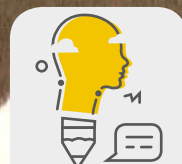
Risc hidro-climàtic:
Sequera, inundació

Web:
<https://elpougrupdestudis.blogspot.com/>

Imatge: Fons família Vinyes-Roig.

43

Memòria històrica de l'aigua: el Rec Comtal

Escala: **Sant Andreu**

Risc hidro-climàtic:
Sequera, inundació

Web:
<http://centrestudisignasi-glesias.blogspot.com/>

Centre d'Estudis Ignasi Iglésias (CEII)

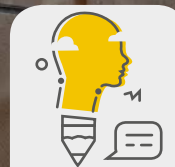
El CEII és una associació sense ànim de lucre que té com a objectius la investigació i divulgació del passat de l'antic poble de Sant Andreu de Palomar (actualment el barri de Sant Andreu), així com la conservació del seu patrimoni històric i cultural. Tot i així, molts dels seus treballs van més enllà de l'antiga vila per a centrar-se en el coneixement del conjunt de pobles del Pla de Barcelona que envoltaven la ciutat i van ser annexionats al 1897.

Iniciativa

Aquesta iniciativa impulsada pel CEII està dedicada a la conservació i recuperació de la memòria d'una infraestructura clau pel subministrament històric de l'aigua a Barcelona: el Rec Comtal. Només durant el 2018 el CEII va organitzar tot un seguit d'activitats entorn la història del Rec Comtal com per exemple la recuperació de records i vivències de veïns i veïnes de Sant Andreu, Trinitat, Vallbona i Montcada; el disseny d'itineraris sobre els trams encara existents del Rec des de la mina de Montcada fins a Trinitat Vella; la divulgació sobre els orígens medievals de la sèquia; o l'organització de debats sobre el paper del futur Centre d'Interpretació del Rec Comtal. Aquestes activitats acompanyaven l'exposició "El Rec Comtal. Passat, present i futur". A més de difondre la història del Rec Comtal, el CEII ha dut a terme altres actuacions al llarg de l'antiga sèquia per conservar el patrimoni i ha recuperat la memòria i fet difusió d'altres elements del patrimoni de l'aigua del barri de Sant Andreu.

Imatge: AuS.

Arquitectura i Sostenibilitat (AuS)

Escala: **Barcelona**

Risc hidro-climàtic:
Inundació, sequera, onada de calor

Web:
<http://aus.arquitectes.cat/>

Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (CoAC)

"Arquitectura i Sostenibilitat" (AuS) neix al 2005 com una agrupació interna del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (CoAC) amb la voluntat de generar debat a l'entorn de la sostenibilitat i conduir als diferents actors de la societat (tècnics, col·legi, administracions, consumidors) a millorar les condicions per desenvolupar una arquitectura més respectuosa amb el medi ambient.

Iniciativa

La iniciativa consisteix, d'una banda, en la organització d'actes de formació sobre sostenibilitat i arquitectura, com són les "Jornades d'Arquitectura i Ciutat Sostenible, Saludable i Resilient", el "Congrés d'Arquitectura i Salut" o la conferència "Benestar i energia a l'edifici: una qüestió d'arquitectura". D'altra banda, en la realització de visites tècniques (#visites-AuS) a projectes de referència d'arquitectura sostenible a Barcelona com l'Institut de Recerca de l'Hospital de Sant Pau, la cooperativa d'habitatges de La Borda, el Poliesportiu del Turó de la Peira o als habitatges per a joves de la Fabra i Coats. Un dels temes que treballa l'agrupació és l'estudi de sistemes constructius que s'adaptin millor al nostre clima mediterrani, ja que posen en dubte l'aplicació mimètica de models de climes freds.

Alhora, s'ofereix un canal de comunicació entre els socis per la difusió de notícies, convocatòries, premis, referències de projectes interessants, webs informatives, etc., i es facilita la participació dels integrants de l'agrupació en activitats i projectes que divulguin l'arquitectura sostenible. A més, l'AuS es coordina amb el CoAC per tal de potenciar polítiques públiques sostenibles que poden incloure aspectes de resiliència urbana.

Imatge: Ambientubers.

45

Ambientubers

Ambientubers

Ambientubers és un equip de quatre joves graduats en Ciències Ambientals que treballen per disseminar informació relacionada amb el medi ambient a través de les xarxes socials i des de Barcelona. També organitzen accions educatives i voluntariats de temes ambientals com la dinamització de tallers i activitats a peu de carrer per sensibilitzar a la ciutadania, seminaris en escoles i la recollida de residus en el Parc Natural de Collserola, entre altres.

Iniciativa

El projecte Ambientubers neix el 2016 amb l'obertura d'un perfil en diverses xarxes socials (canal de YouTube, Instagram, Facebook i Twitter) per sensibilitzar sobre temes ambientals i animar als seus seguidors a actuar. Entre els vídeos publicats en el seu canal de YouTube, s'inclouen entrevistes, consells i vídeos informatius amb to amè i divulgatiu, oberts a la interacció. Entre altres temes relacionats amb la resiliència urbana, han treballat i publicat vídeos sobre les cobertes verdes de Barcelona, la contaminació atmosfèrica de la ciutat, els efectes del canvi climàtic i l'economia circular.

Escala: **Barcelona**

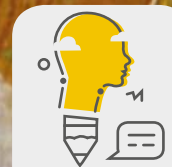
Risc hidro-climàtic:
**Inundació, sequera,
onada de calor**

Web:
https://www.youtube.com/channel/UCOAvGEOYqDtt_8DwPydkcA/

Imatge: Espai Ambiental cooperativa.

46

Park(ing) Day Barcelona

Escala: **Barcelona**

Risc hidro-climàtic:
**Inundació, sequera,
onada de calor**

Web:
<http://parkingdaybcn.org/>

Espai Ambiental Cooperativa, ISGlobal

Espai Ambiental és una cooperativa de treballadores sense ànim de lucre que dissenya i gestiona projectes socioambientals comunitaris. Treballen el compostatge urbà, el consum responsable, l'aprofitament alimentari i la sostenibilitat urbana a través de la participació ciutadana i dels agents socials.

ISGlobal és un centre de recerca que tracta sobre malalties transmissibles i malalties cròniques i les seves causes mediambientals i climàtiques. Va néixer al 2010 com un consorci entre institucions acadèmiques, governamentals i la Fundació "la Caixa" amb l'objectiu d'afrontar els reptes de la salut en un món globalitzat.

Iniciativa

El Projecte Park(ing) Day Barcelona és un esdeveniment anual que té lloc a més de 200 ciutats de tot el món i que se celebra a Barcelona des del 2014. Està coordinat per Espai Ambiental Cooperativa en col·laboració amb ISGlobal, compta amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona i hi participen múltiples col·lectius de la ciutat. Es tracta d'una acció de ciutat performativa, educativa i reivindicativa on els diversos col·lectius participants transformen de manera temporal places públiques d'aparcament de cotxes en parcs, jardins i altres formes d'espai públic. L'objectiu d'aquestes accions és reivindicar un model de ciutat centrat en les persones i el medi ambient, i per tant promouen la cultura de la resiliència urbana.

El Park(ing) day Barcelona 2019 va coincidir amb la setmana de la mobilitat i amb l'inici de la setmana d'accions i vaga pel clima. Durant l'esdeveniment 70 instal·lacions van ocupar i transformar fins a 120 places d'aparcament (corresponent a 1500 m² d'espai públic) i es van programar cinquanta activitats.

Imatge: Aigua és Vida i ESF.

47

El Dret Humà a l'Aigua en el context d'emergència climàtica

Escala: Barcelona

Risc hidro-climàtic:
Sequera, inundació

Web:

<https://esf-cat.org/>

<https://www.aiguaesvida.org/>

<https://pobresaenergetica.es/index.php/ca/>

Associació Catalana d'Enginyeria Sense Fronteres (ESF), Plataforma Aigua és Vida, Aliança contra la pobresa energètica (APE)

L'Associació Catalana d'Enginyeria Sense Fronteres (ESF) és una associació de cooperació al desenvolupament que treballa per garantir l'accés universal als serveis bàsics, acompanyant el canvi social i posant la tecnologia al servei de la transformació social. Aigua és Vida és una plataforma que aglutina diferents organitzacions per aconseguir que la política i gestió del cicle integral de l'aigua a Catalunya sigui realitzat des del sector públic amb participació i control social. L'Aliança contra la pobresa energètica (APE) uneix diferents entitats amb l'objectiu de pressionar i denunciar a les administracions públiques pel seu immobilisme davant la usura de les empreses subministradores d'energia i aigua.

Iniciativa

Aquestes entitats tracten d'inserir el context d'emergència climàtica en les seves demandes d'accés universal als serveis bàsics i pel Dret Humà a l'Aigua i al Sanejament (DHAS). Per exemple, el 2019 ESF, en col·laboració amb altres entitats, va organitzar la jornada "Aliances públiques i comunitàries per a garantir el DHAS en un context d'emergència climàtica", dirigida a personal d'ajuntaments, operadors d'aigua i organitzacions de la societat civil. L'objectiu era posar en valor els partenariats i les aliances públic-públiques i públic-comunitàries en l'àmbit de l'aigua com a eina per a la garantia del DHAS, especialment crític en un context d'emergència climàtica. Aigua és Vida ha dut a terme campanyes i mobilitzacions a Barcelona defensant que el control públic i ciutadà de l'aigua permet salvaguardar aquest bé comú i afrontar en millors condicions els impactes del canvi climàtic en el cicle de l'aigua com sequeres i inundacions. L'Aliança Contra la Pobresa Energètica compagina les campanyes d'incidència política i sensibilització sobre els talls indiscriminats de subministrament i els drets de les llars vulnerables, amb oferir assessorament col·lectiu per evitar aquests talls i garantir l'accés als serveis bàsics (aigua, energia i gas).

Imatge: Arrels Fundació.

48

Una vida digna per les persones sense llar "facci fred o calor"

Escala: **Barcelona**

Risc hidro-climàtic:

Onada de calor, inundació

Web:

<https://www.arrellsfundacio.org/informacio-practica-dies-de-calor/>

Arrels Fundació

Fundació que acompanya i atén a persones sense llar a la ciutat de Barcelona, sensibilitza a la ciutadania, denuncia situacions injustes i aporta solucions a les administracions i a la societat civil per fer possible que no hi hagi #ningúdormintalcarrer.

Iniciativa

Des de 2016, Arrels Fundació ha sensibilitzat a la ciutadania i a les institucions sobre els efectes de les onades de calor per a les persones sense llar (deshidratació, cremades per radiació solar, patiment per altes temperatures), ja que tradicionalment l'atenció només s'havia intensificat durant els episodis de fred. També fa incidència política per transformar els plans específics d'emergència activats en cas d'episodis de calor o de fred per a les persones que viuen al carrer, cap a polítiques més integrals i que mirin a mitjà i llarg termini. Concretament, proposen: 1) obrir espais nocturns d'acollida de baixa exigència, no massificats i en els quals la persona es pugui quedar el temps que necessiti; 2) habilitar més espais de dia de proximitat, situats a cada barri i que ofereixin serveis útils com ara dutxes, consignes per guardar les pertinences, sales d'estar climatitzades, etc. que durant els mesos de més calor i fred servien perquè les persones que no tenen on anar poguessin protegir-se; 3) mirar més enllà de la temperatura com a criteri per activar o no recursos o protocols per a les persones sense llar perquè això provoca que l'accés a l'allotjament sigui encara més inestable; i 4) habilitar recursos d'allotjament que mirin a mitjà i llarg termini, que donin estabilitat a la persona i la protegeixin de la calor, del fred, de la pluja, de la violència i d'altres riscos.

Actualment, quan s'activa el protocol d'onada de calor de Barcelona es reparteixen ampolles d'aigua entre les persones que dormen al carrer i s'informa de la possibilitat d'utilitzar centres climatitzats durant les hores de més calor.

Imatge: Lluç Miralles (LaBorda).

49

Cooperativa d'Habitatge La Borda

Cooperativa d'Habitatge en cessió d'ús La Borda

La cooperativa d'habitatge La Borda és una promoció auto-organitzada per accedir a un habitatge digne, no especulatiu i que posi en el centre el seu valor d'ús.

Escala: Sants-Montjuïc

Risc hidro-climàtic:
Onada de calor, sequera

Web:
<http://www.lacol.coop/pro-jectes/laborda/>

<http://www.laborda.coop/>

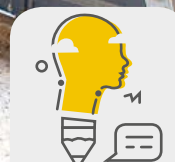
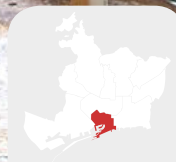
Iniciativa

El projecte neix al 2012 impulsat per la voluntat de recuperar el recinte industrial de Can Batlló per part del teixit social del barri de Sants. Al 2015 se signa la cessió del sòl en favor de La Borda per 75 anys. El projecte té tres principis: 1) habitatge col·lectiu (combinant els 28 habitatges amb espais comunitaris); 2) sostenibilitat i qualitat ambiental (construir l'edifici minimitzant l'impacte ambiental tant de l'obra com en la vida útil); i 3) participació de les usuàries (tant en el procés de disseny, com en la construcció i ús). Per tal d'assegurar el confort en els habitatges amb el mínim consum de recursos, La Borda ha prioritzat estratègies passives amb el màxim d'aprofitament dels recursos existents. Per exemple, el disseny bioclimàtic de l'edifici s'ha traduït en nivells d'aïllament superiors als exigits per la normativa, aprofitament solar màxim, ventilació creuada, galeries orientades al sud, i pati cobert minimitzant així el consum energètic i adaptant-se tant a episodis de fred com de calor. També promou un canvi d'hàbits en el consum d'aigua i han decidit fer un seguiment col·lectiu de les factures d'aigua. Per reduir la demanda d'aigua s'ha optat per l'ús de sistemes eficients en cuines i lavabos (aixetes, electrodomèstics) i la col·lectivització d'alguns usos com la bugaderia o la banyera. Aquestes accions tenen per objectiu assolir un consum de tan sols 70 litres per persona i dia (el consum mitjà per habitant i dia a Barcelona és de 107 litres). Tot i que tenien voluntat d'implantar actuacions com l'aprofitament d'aigües de pluja, la reutilització d'aigües grises (de la dutxa i rentamans) i la fitodepuració d'aigües grogues (orina), per falta de pressupost de moment no s'han dut a terme durant la primera fase de construcció. Pel fet d'utilitzar majoritàriament tècniques de construcció en sec (panells de fusta) s'ha minimitzat el consum d'aigua durant el procés constructiu.

Imatge: Sostre Cívic.

50

Princesa49: rehabilitació en clau ambiental i comunitària

Escala: Ciutat Vella

Risc hidro-climàtic:
Onada de calor

Web:
[https://sostrecivic.coop/pro-
jectes/princesa49/](https://sostrecivic.coop/pro-
jectes/princesa49/)

Sostre Cívic

Sostre Cívic és una cooperativa amb més de 900 persones sòcies que promou un model alternatiu d'accés a l'habitatge a través de la divulgació, l'assessorament, la cerca de finançament, la promoció i la gestió d'habitatge cooperatiu. Nascuda l'any 2004 com a associació i al 2010 com a cooperativa, treballa amb l'objectiu de promoure un model alternatiu d'accés a l'habitatge, més just i accessible, sense ànim de lucre, no especulatiu i transformador. En el cas de Barcelona, actualment estan impulsant els projectes d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús de La Balma (Poblenou) i els Cirerers (Roquetes).

Iniciativa

El projecte Princesa49 neix al 2014 per esdevenir una prova pilot a la ciutat de Barcelona d'un projecte de cooperativisme d'habitatge en cessió d'ús. Al 2016, l'Ajuntament va cedir l'ús de l'edifici del carrer Princesa a Sostre Cívic per 75 anys, a canvi de fer una rehabilitació integral. Finalment, al juny de 2018, després d'un procés participatiu per definir el projecte, les noves veïnes entren a viure als cinc habitatges que té la finca.

Un dels objectius de la rehabilitació ha estat minimitzar la demanda energètica i millorar el confort tèrmic a través de sistemes passius, com l'aïllament dels tancaments per l'interior amb suro i argila, la millora i recuperació de les fusteries, i la incorporació de sistemes radiants; i a través de sistemes actius, com la instal·lació d'energies renovables (plaques solars i caldera de pèl·lets). El projecte també compta amb un dipòsit d'aigües pluvials i dipòsit de reciclatge d'aigües grises. Tots els sistemes d'instal·lacions d'energia i aigua s'han centralitzat per tal de millorar l'eficiència i compartir els recursos. El projecte està inscrit al Programa de reducció d'emissions de gasos d'efecte hivernacle de la Generalitat, i al llarg del 2019 s'han estat monitoritzant els consums. L'escenari de partida indica que aquesta rehabilitació energètica permetrà reduir un 90% el consum d'energia primària (amb unes emissions només de 3,5 Kg CO₂ / m² a l'any).

Imatge: El Risell.

51

Projectes d'empoderament energètic

Escala: **Barcelona**

Risc hidro-climàtic:
Onada de calor

Web:
<https://www.elrisell.cat>

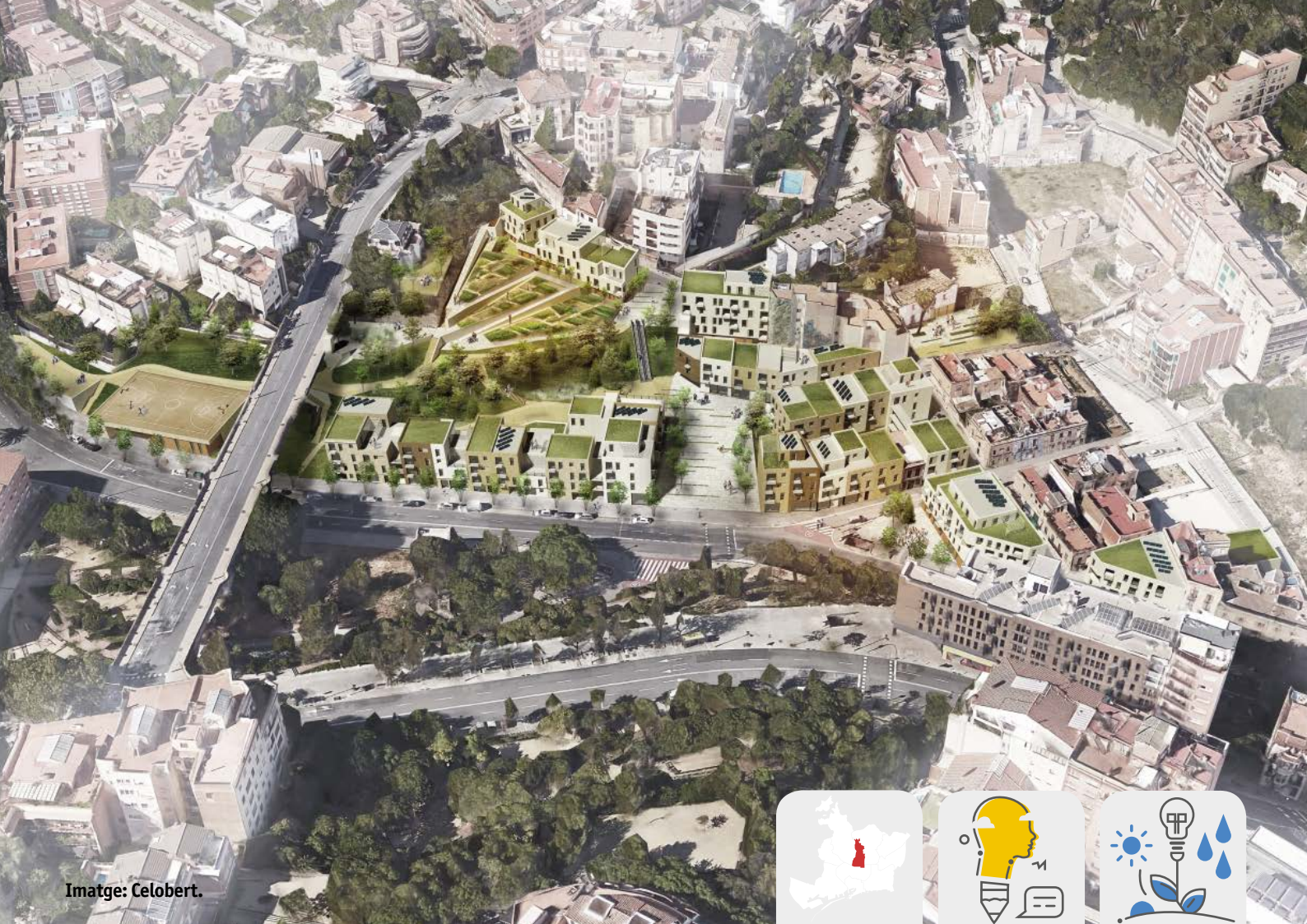
El Risell

El Risell és una cooperativa d'experts que lluita per assolir una major sostenibilitat, ambiental, econòmica i social a l'entorn. Combinen diverses disciplines i tècniques com la sociologia, les ciències ambientals o l'arquitectura, per tal d'oferir serveis en temes de gestió energètica i habitacional, medi ambient i paisatge, recerca social i participació.

Iniciativa

La cooperativa El Risell ha dut a terme, en col·laboració amb altres entitats, diversos projectes d'empoderament energètic que poden contribuir a la resiliència front les onades de calor. Per exemple, el 2018 van elaborar un "Manual d'ús de l'habitatge" en el marc de la promoció cooperativa d'habitatge Princesa49, gestionada per Sostre Cívic. Aquest manual tenia com a objectiu l'empoderament de les famílies d'aquest habitatge per tal de conèixer la llar on viuen i saber gestionar l'energia d'una forma eficient, amb el principal objectiu de viure en confort i minimitzar el consum energètic de la llar. El mateix any va dinamitzar el projecte "El dret a l'energia com a eix vertebrador de canvi" articulament una xarxa comunitària al barri de la Marina per poder dur a terme una detecció precoç de possibles casos de vulnerabilitat energètica i treballar de forma col·lectiva per garantir el dret a l'energia de tots els veïns i veïnes. Prèviament, al 2016, havien realitzat un reportatge anomenat "Empoderament energètic". El projecte tenia una doble finalitat: per una banda assessorar a les famílies que han participat en el projecte, i per l'altra, divulgar aquests consells a la ciutadania amb la missió d'aconseguir un empoderament energètic col·lectiu.

L'empoderament energètic també s'ha experimentat en centres educatius a través del projecte E3 que ha desenvolupat el Risell en col·laboració amb Aiguasol i Tarpuna durant el 2017-2018 i que consisteix en una prova pilot en tres centres educatius de Barcelona per treballar amb l'alumnat la descoberta i millora energètica dels centres educatius amb l'objectiu d'empoderar l'alumnat i professorat, així com assolir un confort tèrmic i estalvi energètic del centre.

Imatge: Celobert.

52

Vallcarca Rebrota

Raons Públiques, Celobert

Raons Públiques és una cooperativa d'innovació social urbana. El projecte neix al 2009 amb l'objectiu de crear i/o transformar entorns urbans justos i sostenibles.

Celobert és una cooperativa d'arquitectes constituïda l'any 2010 que aposta per l'arquitectura sostenible, l'enginyeria de proximitat i l'urbanisme transformador.

Iniciativa

El projecte Vallcarca Rebrota es va presentar al 2017 al concurs internacional d'idees per reformar el casc històric de Vallcarca. El projecte proposava un nou parc al barri de Vallcarca minimitzant els moviments de terres, preservant la permeabilitat del sòl i posant en valor el pendent del terreny. El projecte també incloïa la introducció de nous horts urbans dins el parc. A més, minimitzava la urbanització d'interiors d'illa mantenint així la permeabilitat del sòl també en l'espai privat, promovent les edificacions ben orientades i d'alta eficiència energètica. Finalment, s'integrava la gestió de l'aigua dins la proposta amb un sistema complex de captació i ús de l'aigua al servei dels horts i el parc, amb la creació de dos dipòsits a diferent cota per abastir els horts.

Alguns dels elements d'aquest projecte, com la preservació de la permeabilitat del sòl, s'han introduït en el "Document d'Autoria Veïnal" que té per objectiu establir de manera participada entre els veïns de Vallcarca directrius per adaptar la proposta guanyadora del concurs.

Escala: Gràcia

Risc hidro-climàtic:
Inundació

Web:
<http://celobert.coop/projecs/vallcarca-rebrota/>

Imatge: Associació Fes Fonts Fent Fonting.

53

Seguiment i recuperació de fonts naturals

Escala: Les Corts, Sarrià-Sant Gervasi, Gràcia, Horta-Guinardó, Nou Barris

Co-gestió:
Parc de Collserola

Risc hidro-climàtic:
Inundació, sequera, onada de calor

Web:
<http://activitats4f.blogspot.com>

Associació Fes Fonts Fent Fonting

Associació sense ànim de lucre que té per objectiu investigar i donar a conèixer totes les fonts naturals de la Serra de Collserola i de tot l'àmbit de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, promoure la rehabilitació de les fonts en mal estat o abandonades, i promoure el seu coneixement com a patrimoni natural i arquitectònic, així com el seu ús i gaudiment de manera respectuosa.

Iniciativa

L'associació realitza recerca bibliogràfica i sobre el terreny de totes les fonts conegudes de la Serra de Collserola, georeferencia la seva posició, i fa difusió d'aquestes fonts, la seva posició, els camins per arribar-hi i els treballs d'acondicionament duts a terme a través de la pàgina web www.fontscollserola.com. També fa divulgació d'aquest coneixement per mitjà d'articles en revistes, de guies, d'exposicions, preparant itineraris que passin per les fonts, i del guiatge informatiu i interpretatiu dels itineraris i de les fonts. L'associació també fa seguiment sobre el terreny de l'estat d'aquestes fonts i, a través d'un conveni amb el Parc de Collserola, fa l'acondicionament de fonts fent arqueologia, netejant-les, i recuperant-les. Només a Barcelona, l'entitat ha descrit i localitzat 124 fonts (algunes d'elles desaparegudes).

El seguiment, la rehabilitació, i el coneixement sobre les fonts i mines de la Serra de Collserola contribueix a millorar la resiliència front a les sequeres i les inundacions i a mantenir indrets de refugi durant els episodis de calor.